ТАХАН ШИЙ БОЛХ ДІАБОЛАБУ КПСС XXIII-ча СЪЕЗДО!

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета Пленумах бола ИНФОРМАЦИОННИ ХОАМ

1966 шера 26 марта Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета Пленум хилар.

Пленум хьежар КПСС Центральни Комитето Советски Союза Коммунистически парте XXIII-ча съезда лургйолча отчетага. Цу дешах Пленуме доклад йир КПСС ЦК хьалхарча секретара нов. Л. И. Брежнева.

Пленумо массава раьза а волаш чIоагIйир Центральни Комитето Советски Союза Коммунистически парте XXIII-ча съезда лургйолча отчетах йола доклад.

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТА СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ XXIII СЪЕЗДА ЛУРГЙОЛЧА ОТЧЕТАХ

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТА ПЛЕНУМО 1966 ШЕРА 26 МАРТА БАЬ **СОЦАМ**

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТО СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ XXIII-ча СЪЕЗДА ЛУРГИОЛА ОТЧЕТ ЧIОАГIЙОЙЛА.

ДЕРРИГАЧА МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

ШИНАРДИ, 29 МАРТ
№ 38 (4206).
1966 шу
Мах 2 кеп.

СЕРДАЛО
(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советеч орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

Капитон ЧАХКИЕВ

СОВЕТСКИ САГ

Аз доккхал ду,
Заман турпал хинна,
Се даим лаьтта
Вусаргволандаь,

«Советски саг» аьнна
Дунен чу вена,
Халкъий тIехьле бахьан
Айса къувсандаь,

Коммунизма малх
Хьалбаьннача мехка
Ираз кхолла пхьар
Се воландаь,

Дарзах - дуIах
ЦIаккха бIа ца тоссаш,
Дуне эргадоахаш
Се водандаь.

Аз, шаьрде дезе,
Шаьрду лакха лоамаш,
Хий доацча ара
Аз фордаш дехк.

Планеташка кхача
Уйла ю аз тахан,
Адам ца дахача
Сигал наькъаш дехк.

Деналца - хьинарца,
Хьашт - дий, Iилман даькъ
тIа
Соца нийсве турпал
Исторен чухь вац.

Цудухьа ду аз доккхал
Сай сийлахьча даькъах.
Са цIи лаьттара цIаккха,
ЦIаккха дIайоврггьяц.



КПСС XXIII съезда сийна

ПАРТИЙНИ ГРУППАЙ — ДЕННА ТЕРКО

Вай парте лард йолча юххьанцарча партийни организацей керттера звенош я партийни группаш. Уж латт коммунизм хьалъяра тIехьа лоаттабеча къовсама хьалхарча мугIаре, къахьегамхошта юкъе беш болча организаторски идеологически балха юкъе хьинаре дакъа лоац.

Парте Уставо яххача тайпара эгара дукхагIа лаьрхIача партийни группе чувоагIаш итт — пхийтта коммунист мара хилац, бакъда уж коммунисташ производства лоархIамерча участкашка нийса дIаоттабаьча, нарна лерттIа, доагтIача бесса кулгалдеча, партийни дисциплина чIоагIа лоаттаеча царех боккха низ а партийни организацей цхьаккха хIамах хувпаргбоаца гIончаш а хул.

Партийни решенеш вахаре чакхъяхара, тайп-тайпара дола партийни организацешта хьалхашка латта декхараш кхоачашдара, къахьегама дисциплина чIоагIъяра, социалистически ях шерра йоаржаяра боккха лоархIам болаш я партийни группаш.

КПСС ЦК мартовски сентябрьски Пленумаша йоккхий торонаш хьаййилай дIахо мехка экономика айяра, советски халкъа хьал-торо лакхъялара, уж я 1966—1970 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара пхе шера планах йолча КПСС XXIII съезда Директивашта ларде латтараш а. XXIII съезда Директиваша хьалхашка оттадь сийлен декхараш кхоачашдар из да тахан партийни организацеша, цар эгара зIамагIча ячейкаша партийни группаша беча балха юкъе керттердар. Беррига теркам тIабахийта беза керда торонаш лакхъяра, къахьегамхой парте хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдара оарцагIбахара.

Партийни группана чувоагIача хIара коммуниста болх массанена гуш ба, хIана аьлча юкъарчал доацаш къахьегамхошта юкъе ба уж болх беш. НагахЬа санна партийни группа хIара члено производстве хьинаре дакъа лоаце, шийна тIадилла гIулакх лерттIа кхоачашдойя, шийна уллув латтача новкъосташта цо хьокхам теле цун наха сий дергда, цо ячунга ладувгIаргда. Цудухьа хIара партийни группо даим терко е еза ший члений сий лакха лоаттадара, къахьегамхой хьалхарча мугIарашка уж хилийтара.

Вай парте организационни структуре партийни группал лохагIа звено яц, цо юкъарчал доацаш бу къахьегамхошта юкъе болх. Коллективана хьалхашка латта декхараш кхоачашдара нах оарцагIбахара йола партийни влияни айлу, нагахьа санна партийни группаш производства керттерча дешай терко еш хуле, цох хIара член шийгара хьокхам телаш хуле. Дукха я вай республике шоай декхар нийса кхетадеш а партийни болх дика вIаштIехьбаьккха дIахьош а йола партийни группаш. Дика болх бу «Грознефтехимстрой» яхача треста № 9 йолча СМУ цхьоалагIча участка А. Башкин керте латтача партийни группа, цун хIара член ва производстве шийгара дика гIулакхаш хьагойташ. Масала, коммуниста Андрианов Василий Архиповича, магнито тIаозаш санна тIаболх нах. Из дика слесарь, цIена дог долаш дика саг ва. Наьха эгара дикагIдар, сийрлагIдар бIарга а гу из хьал а лоац коммуниста Андрианова. Коллектива ишта дика сий деш ба партийни группа членаш нн. Власов, Попов, Масаев, Байсангуров. Производства юкъе кердалар, толашагIдар юкъелоаладераш коммунисташ ба. Царех дукхагIбараш рационализатораш ба.

КПСС Программа тIа яххача тайпара, советски халкъа керттера экономически декхар да коммунизма материально-технически база хьалъяр. Цудухьа, партийни группай декхарех керттердар да производство дегIайоалаяр. Из дика кхетаду Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода № 1-2 йолча установка партийни группо (партгруппорг н. Бутов). Предприяте эгара хьалха цу группа членаша хьаллаьцар нефтемаслозавода коллективо дIайолаяь комплексни экономически эффективноста тIехьара социалистически ях. Укхаза массахава терко ю производство дегIайоалаяра, социалистически декхараш кхоачашдара. Цудухьа заводе эгара дикагIйолчарех цаI лоархI из установка.

ХIаьта хьаэцаргда вай № 7 йолча треста Грозненски монтажни управлене № 6 йолча участка партгруппа вахарера масал. Грозненски нефтемаслозаводе атмосферно-вакуумни трубчатка хьалъеш латтача хана цхьа юкъ яр металлоконструкцей монтаж еш монтаж яра балхаш тIехьадусаш. ХIаьта цу хана партгруппо ший торонашка а хьежа, декхар тIаийцар уж балхаш ханал хьалха кхоачашде. Ерригача группа — 11 коммунисте — шоай хьокхамах установка коллективо оарцагIъьлькхар из дош кхоачашде.

Социалистически ях вIашагIйоллар, къаьстта цун лакхехьара форма — коммунистически къахьегама тIехьара болам ... партгруппай керттерча декхарех цаI да.

Дукха дика гIулакхаш даьд цу хьакъехьа Сунженски района ЦIеча Эскара цIерахча колхоза партгруппаша. Царна хов яхьа мах бе, шоашта тIехьа къахьегамхой баха. Из бахьан долаш хьалхарча шерашка тIехьабусаш, рентабельни боацаш хинна боахам укх тIеххьарча цхьан — шин шера районе дикагIдолча боахамий мугIаре эттаб. Паччахьалкхенга продукци йохкара план соахка ханал хьалха кхоачашъяьй.

Бакъда, кIезига яц республике организационни болх во вIаштIехьбаьккха йола группаш. Цар хIанз а терко яц шоай члений авангардни лоархIам лакхбара социалистически ях йоаржаеча царга хьокхам телийтара. Хьаэцаргьа вай Шаьларча шекар доаккхача завода партгруппаш: Каьхата тIа мара йолаш яц уж, цхьаккха а болх бац цар беш, во йоаржаю социалистически ях, экономика дешай терко яц. Тамаш а яц соахка план заводо кхоачаш ца яр. Ишта во бу болх Грозненски электромеханически завода партгруппана а. Цар дукха влияни яц производственни гIулакхаш дика делийтара. Заводе моттигаш нийслу къахьегама а производственни а дисциплина телхаеш.

Юххьанцарча партийни организацей бюроши парткомаши декхарийла я шоай чIоагIон — партийни группай даим терко е, хадданза царна новкъостал де. Вахаро хьахьокх нагахьа санна партийни организацеша партийни группай массава терко еш хилча, цар болх тоалуш хилар, производственни гIулакхаш дика хулаш хилар. Юххьанцарча партийни организацеша хадданза Iомае еза партгруппай опыт, из шерра дIайовзийта еза. Партийни группашта хадданза методически новкъостал дар а уж организационни политически болх бе Iомаяр а партийни бюройи комитетийн декхар да. Партийни балха кердача почина, инициативана шерра никъ балар из да де дезар.

Партийни группай болх тоабара чIоагIа оарцагIъяла декхарийла я КПСС горкомаши райкомаши. Цар семинарски занятеш е еза партгруппоргашца, партийни балха практиках кхетабе беза. Производственни гIулакхашца бутзаш партийни болх дIабахьа, коммунисташа телача критически замечанешкеи предложенешкеи ший ханнахьа хьажара тIанйца решенеш нийса кхоачашъе еза партгруппаша. Тахан партгруппай лоархIамера декхар да пхе шера планах йолча КПСС XXIII съезда Директиваш хIара къахьегамхочоа дIайовзийта, социалистически экономика дIахо айяра дешай терко е.

КХОАЧАШЪЯЬЙ ХЬАЛХАРЧА КВАРТАЛА ПЛАН!

Парте XXIII-гIа съезд хьаеллача денна къахьегама толамашца накъа яьхкар республика промышленни предприятей коллективаш. Еррига промышленни продукци арахецара хьалхарча квартала план ханал хьалха, 28 марта кхоачашъяьй республика промышленносто. Ер бутт боблехьа планал совгIа кхы а миллион сома маьха продукци кхоачаргьа мехкага мехкдаьттахошкара, химикашкара, машиностроителашкара, энергетикашкара, пищевикашкара, кхыча доакъой болхлошкара. Задани тIеххкхоачашъяьй къахьегама овсарле лакхъяра а.

Пятилетка кердача шера хьалхарча квартале планах лаьрхIа хинначул лакхагIча темпашца дегIаихад деррига керттера доакъош.

КПСС ЦК сентябрьски Пленума решенеш кхоачашъеш болча промыслай, заводий, фабрикай болхлоша шоай деррига низаш оарцагIдаьхар общественни производства экономически эффективность лакхъяра, хIаьта из бахьан долаш промышленность еррига а хьаийпача продукци яккхарга дIабода мах лохбарах 1-ча квартала хьалхарча 2 бетта кходаь ахча 825 эзар сом хилар.

Промышленноста болхлошта юкъе тIа-тIа терагIа яржаш латт 1966 шера — кердача пятилетка хьалхарча шера тIанйца декхараш толаме кхоачашдара йолаяь социалистически ях.

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМЕ

Хьайбаш леладелга дегIадоалалара, дулх, шура, фуаш, тха, кхыйола продукци йоаккхилга а кийчъелга а алсамдаккхара толамаш дахарах 1966 шера 22 мартерча Указашца СССР Лакхехьарча Совета Президиумо СССР орденаши медалаши еннай хьайбаш леладеча болхлой йоккхача группана, цу даькъе Нохч-ГIалгIай АССР юртбоахама, заготовительни, партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацешка гIолла:

КЪАХЬЕГАМА ЦIЕЧА БАЙРАКХА ОРДЕН

Давыдов Григорий Даниловича — республикански ветлабораторе директора.

Корнилов Вениамин Николаевича — «Грозненский рабочий» яхача республикански газета редактора.

Юрченко Федор Ивановича — КПСС обкома отдела заведующщена.

«ЗНАК ПОЧЕТА» ЯХА ОРДЕН

Гудантова Бека Людмилайна — ВЛКСМ обкома секретара.

Дудник Захар Степановича — Нохч-ГIалгIай АССР юрта боахама министра хьалхарча заместителa.

Марченко Вера Матвеевнайна — юрта боахамеи заготовкайи болхлой профсоюза обкома председателa.

Петросов Георгий Аршаковича — Нохч-ГIалгIай АССР юрта боахама министерства отдела керттерча зоотехника.

Пляскин Николай Владимировича — КПСС обкома отдела заведующе заместителa.

«ЗА ТРУДОВУЮ ДОБЛЕСТЬ» ЯХА МЕДАЛЬ

Дукузов Нaций Хьамида — Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета отдела заведующщена.

Исаев Iумарий Хазбулата — «Сельхозтехника» республикански объединене председателa заместителa.

КПСС XXIII-ча СЪЕЗДА ДЕЛЕГАТАШ



ГАИРБЕКОВ М. Г. — Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председатель.



ПАУК М. Я. — «Малгобекнефта» Ленина ордена цхьоалагIча промысла заведующи.



ЧАХКИЕВ О. А. — КПСС Нохч-ГIалгIай обкома секретарь.



ПОЖИДАЕВ В. П. — КПСС Наурски райкома хьалхара секретарь.



АБДУСАЛАМОВ Ш. А. — Грозненски района «Советская Россия» яхача колхоза председатель.



КОЛЕСНИКОВ Н. К. — Красный молот» завода директор.

ХЬОНА, ДАЬХЕ!

АХ ШЕРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ!

Карабулакски бурув деттача контора мехкдаьтта тохкараш дикача къахьегама толамашца накъа баьхкаб КПСС XXIII-ча съезда.

Яхье яьннача коллективаша дог гIоздоаха хьокхамаш даьхад. Укх шера мехкдаьтта доала керда моттиг гучаьккхай Серноводске. Цига цхьаькха скважина бурув тохаш яр, хIьата съезд болх бе йолалуча деношка бурув деттараш мехкдаьтта тIоанашка кхаьчар цу скважине а.

Контора коллективо ханал хьалха кхоачашъяьй буув тохара квартала план. Яхье хьалха латтачарех я буровой мастера В. К. Широкоступа кулгалду бригада. Из бригада я конторерча бригадашта юкъе эггара хьалха юрски тIоанашка кхаьчар. Съезда сийна 29-ча мартага кхачалехьа бурув тохара ах шера план кхоачашъе социалистически декхараш тIайицадар цо. Ше денна дош толамца кхоачаш а деш ах шера план хIаналехьа кхоачашъяьй бригадерча бурув деттараша.

Укх деношка Карабулак яхача поселке хиннача митинге Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета Президиума секретара Н. Сыщикова Сийлен грамоташ елар цу бригадерча дикагIболча бурув деттараша: буровой мастера В. К. Широкоступа, бурув деттачун гIончана М. Б. Чаниевна, И. К. Долина. Серноводски майдан тIа мехкдаьтта гучадаккхарах Сийлен грамоташ елар бурув деттарий мастераща Терлецкена, С. Протосова, вокхагIволча мастера А. Катасонова, бурув деттачоа Ф. Степанова, кхычарна.

Укх шера иштта дика къахьегаш я бурув деттарий мастераш В. Мищук, А. Печенов керте латта бригадаш. Съезда сийна къахьегама вахте а этта хIанзлехьа бегь бетта план кхоачашъяьй цар. ХIанз уж шаккхе бригада май бетта чотах къахьегаш я.

Бурув деттараша ерriга шоай уйлен теркам тIабахийтаб бурув тохача кердадараш юкъехкахьара. Масала, лоабата маркхала известковани ярал совгIа хIанзчул тIехьагIа гипсовани ергья цунна. Цо дикка аттача боаккхаргба болх.

Заманкулерча №№ 65, 67 йолча скважинашка промышленни испытани еш я ГрозНИИ конструкцех арахийцача цхьаншарошечни остащта. Цох хьахинар дика да. № 67 цхьаншарошечни остаца ца хурцаш бурув техар итт метр.

ЧIоагIа теркам тIабохийт болхлошка дешийтара а. Шин бIаь гаргга саг дешаш ва Карабулакски вIашагIъехкача производственно - техниче с к и курсашка. Цига бурув деттараш Iомалу анари ца хулийташ бурув тоха.

Карабулакски контора бурув деттараш керда толамаш доахаш ба хьансарча парте съезда совгIата.

А. БАКАЛЮК.

СЪЕЗДА СИЙНА ВАХТЕ

1966 шера лакха хьувкъэм кхебара шерра социалистически яхь йоаршаьй юртбоахама къахьегамхоша.

ТIаь пхоагIа март хьатIанхоачаш 32,8 ЭЗАР ГЕКТАРА ТIА БIАЬСТАН ЮХЬЕ ЮВ КУЛЬТУРАШ ДIАЙИЙНАЙ РЕСПУБЛИКА КОЛХОЗАШЕИ СОВХОЗАШЕИ, из хул планах бIаьсти дIаде дезачох 17 процент. Соахка цу хана шозза кIезигагIа дар. Ялатийна лаьрхIам ялата-бобовии яраш 14,4 эзар гектара тIа дIайийнай, из хул планах дIае езачох 72 процент, царех ялата-бобови яраш 8079 гектара тIа йийнай, из хул планах 79 процент.

ЯЛАТА-БОБОВИ КУЛЬТУРАШ ДIАЕРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ ГРОЗНЕНСКИ, МАЛГОБЕКСКИ, НАДТЕРЕЧНИ, НАЬСАРЕН, УРУС-МАРТАНА, ШАЬЛА, ШЕЛКОВСКИ РАЙОНИЙ БОАХАМАША. Цхьабакъда, уж культураш дIаера дикагIа йола агротехнически ха дIайядаш латте а план кхоачашъяьпц Ачхой - Мартана, Гудермеса, Наура, Сунженски районий боахамаша.

ДIадахача шерарчул дукха дукхагIа гидуарган, кеартол, баьца даараш дIадийнад укх шера колхозашеи совхозашеи. Юкхьанца 140 гектара тIа шекара свекла дIайийнай Гудермесски районе.

КХАШКАРА БАЛХАШ СИХДЕННА ХА Я ХIАНЗАРЬЯР. ЦУДУХЬА БЕРРИГА НИЗ ТIАБАХИЙТАБ ЮРТБОАХАМА КЪАХЬЕГАМХОША БIАЬСТАН ЮХЬЕ ЮВ КУЛЬТУРАШ ХАННАХЬА ДIАЙИЙНА ЯХАРА.

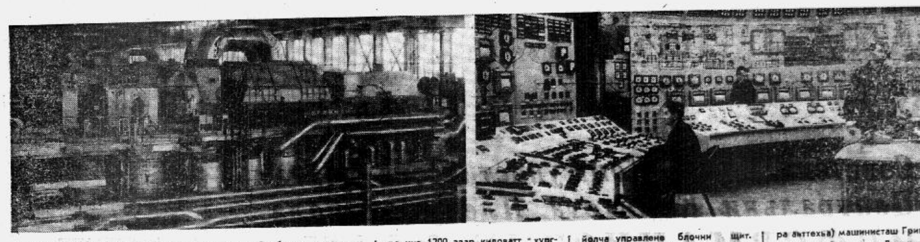
И. ГРЕБЕНЩИКОВ.

СССР ЭКОНОМИКА КЕРДАЧА ПЯТИЛЕТКЕ

Промышленни производства боарам 47—50 процент лакхлургба 1966—1970 шерашка, цу даькъе «А» группе — 49—52 процент, «Б» —43—46 процент.

1966—1970 шерашка электроэнергетика, машиностроени, химически промышленность, металлурги сихагIа дегIаккхувла, дIадодар кIезигагIа а долаш обществана эшараш кхоачашдеш долча, экономически пайданагIа долча производства тайпай дакъа лакхде лерхI.

1970 шера вай мехка хьайоаккхаш хургья 840—850 миллиард киловатт - сахьат электроэнерги (1965 шу — 507 миллиард), 345—355 миллион тонн мехкдаьтта (1965 шу — 243 миллион), лоаладергда 124—129 миллион тонн болат (1965 шу — 91 миллион). Хьаеш йола пластически массаши синтетически кIувнаши 821 эзар тоннага, химически хьоасий — 407 эзар тоннага дIакхоачадир 1965 шера. Пятилетка чакхйоалача хана вай мехко хьаергья 2100—2300 эзар тонн пластмассаши синтетически кIувнаши, 780—830 эзар тонн химически хьоасий. 1970 шера 3.570—3.670 миллион сома маьха прибораши автоматизаце средстваши (шоай запасной оатхалаш а тIехьа) арахеца лерхI. 1965 шера уж хьаьяр 2.078 миллион сома маьха.



ХАРЬКОВСКИ ОБЛАСТЬ. ХIаране 200 эзар киловатт йоахача Змиевски ГРЭС-а ялх энергетически блоко хIара денней бийсанней миллионаш киловатт-сахьат электроэнерги йоах, цунца Харькова машинашъераш, Белгорода цементникаш, Донбасса шахтераш, юрта боахама къахьегамхой Iалаш а беш.

КПСС XXIII съезда Директивай проекта тIа белгалдаьд ГРЭС-а шоллагIа аргIа хьалъяь йоаккхилга. Укхаза хвалъергйолаш я юкъара низ 1200 эзар киловатт хургбола кхы а йиъ Iалаьмате йоккха энергетически блок.

Сурта тIа: аьрдехьа — машинни зала юкъара сурт; цига болх беш я юкъара низ 1200 эзар киловатт хула ялх блок. Аьттехьа — № 3 йолча управлене блочни щит. Укхаза оттаьй универсальни вычислительни машин; цо тIахьожам лоаттабу юкъара низ 400 эзар киловатт йолча блокий балха. Шоана бIаргагураш ба (аьрдехьара аьттехьа) машинисташ Григорий Колесник, Владимир Диханов, управлене щита дежурни Анатолий Скворцов.

А. Татаренко сурт.

ТАСС фотохроника.

Ювцаш я КПСС XXIII-ча съезда Директивай проект

МАМОГГА ДИКАГIА ХЬУВКЪАДЕ ЯЛАТ

1966—1970 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара пхе шера планах йолча КПСС Директивай проекта тIа аьнпад, юрта боахама деррига доакъош айдара, халкъа вахара хьал тоадара хоадамболлаш лоархIаме да ялат мамогга дукхагIа даккхар. Цу гIулакха шера юкъера лаьрхIача доаккха ялат соахкарчул 30 процент дукхагIа хилийта лерхI мехка укх пхе шера.

Из декхар кхоачашдара юкъе шоашкара доаггIаш дола дакъа лаца дезаш я Нохч-ГIалгIайчен колхозаши совхозаши.

1966 шере а денз цIенхаштта гIа баккха беза ялат дукхагIа даккхаргахьа а ялата культурай хьувкъам лакхбаргахьа а. Цо торо яла еза 1966 шера ялат кийчдара планаш кхоачашъелга, планал совгIа цаччахьалкхенга ялат дохкилга Iалашдара. Из вIаштIехьдоаккхалургда колхозашеи совхозашеи укх шера даккха лаьрхIачул дукхагIа ялат доаккхилга Iалашде йиш хулийташ йола агротехнически организационни мероприятеш кхы тIа а чакхъяхара чотах.

Деррига чудахьаш дола ялат долаш долча кхоачамех пайда эцара чотах, планах лаьрхIачул 13 процент дукхагIа чудахьилга Iалашдергдола мероприятеш оттаеш латт хIанз республика боахамашка.

Эггара хьалха хиш дехкача лаьттаех биззз пайда эцанза баргбац. Планах лаьрхIачул совгIа пхи эзар гектарага дIакхоачаш долча гурахьа дийна ялаташ тIадолча лаьтта хий дилла торо йолаш я Наурски, Грозненски, Гудермеса, Ачхой-Мартана, кхыча районий колхозаши совхозаши. ХIаьта цо йиш хулийтаргья цу лаьтта хIара гектара тIара лаьрхIачул совгIа ах тоннал кIезигагIа доацаш ялат чуда.

Деррига чудахьа ялат дукхагIа хилийта деза кIотарга тIера дIаьхаи ушалаш йокъаьи мукъадаьхача лаьтташка а сомий гаьнашта юкъера йовкъаш, хьун юкъера шаьра моттигаш, кхыраш оахаш а кен, горох, сорго, хьажкIаш, кхыйола ялата культураш дукхагIа дIаера чотах.

Республика колхозашеи совхозашеи доакъарийна лаьрхIа дукха дIадийнад гурахьа дув ялаташ, хIаьта царех тоъал дараш ялатийна лаьрхIа чуэца йиш йолаш да. Цо а лургда кхы тIа а итт эзар тонн совгIа ялат.

Планал совгIа 370 гектара тIа дуга дIаде а цу тайппара ялат 1300 тонн дукхагIа даккха а лерхIаш я Гудермеса, Наурски, Сунженски, Шелковский районий колхозаши совхозаши.

Цунца цхьана де йиш мел яр деза ялатий культурай хьувкъам лакхбара деррига чудахьаш дола ялат алсамдоаккхаргдола никъ из хиларах тарра.

Цу гIулакха бокъонца лакхбе беза юртбоахама культураш кхейра агротехника боарам. Укх гаргарча хана кийчъе еза, хIара колхозеи совхозеи дIадувча фун фондаш, бIаьстан юхье дув деррига ялаташ дикагIдола фу а тоссаш дIадер духьа госресурсашкара хьахьожадаь кондиционни сортах долеи фу хьаэцаш хувца деза кондиционни сортехи доаца фу, цо дикка а дикка хьувкъоргда ялат.

Нийса пайда эца беза техниках. Машиний балха овсарле лакхъяраи лаьтта дикагIа тоадараи шоашта кхоачамхиллал культиваторийи кхыча машинийи оатхалаш кхы а Iалашъеза хIара боахамо. Колхозаши совхозаши декхарийла я бIаьстан юхье кхашка балхаш деча хана тракторни агрегаташ нийса вIаштIехьъяха, царга лерттIа болх байта.

ДIапхача шерий опыто а хIаьта иштта укх шера бIаьстан юхье кхашка дIадоладаьча балхаша а хьахьокхачох, бIаьстан юхье ялаташ дIадувча хана дуккхача боахамашка нийслуш дола керттера кхоачамбоацар да ялаташ дIаделе хьалхагIа деш дола балхаш хIанз а эсала хилар, хIаьта из бахьан долаш ялата хьувкъам лох а лу, чуэцача хана из дукха да а дов. Ялаташ дIаделехьа кхаш шаьр во ду, хIаьта цудухьа геттара хала хул ялат хьакхеи касарах уллар хьалъацеи. Сеялкаш во кийчъю, ялаташ дIаде чисткаш, волокушаш, яйга катоилгаш хилац, кхыметтел цкъаза тоаянза хул дискаши сошникаши, хIаьта цу доллача хIамаша новкъарле ю дIадийна ялаташ дика тIадалара. Сеялкашца болх беш йолча чархаш тIарча тракторашта тIеххьа лер йоаеш йола устройстваш яхкац. Уж тайпа кхоачамбоацараш да Грозненски района 1-ча МаяцIерахча, Шелковски района «Червленский» яхача колхозашка, «Старо - Юртовский» совхозе, вешта аьлча ялаташ дIадувча хургйола агрегаташ кийчъярен царга болх байтарен бокъонаш йизза лелаяра агрономий, инженерий, механиний оагIонгахьара кхоачамбоалаш тIахьожам боацача моттигашка. Уж тайпа кхоачамбоацараш хилийта мегаргдац. Юрта боахама хIара болхлочо керттера уйла тIайохийташ хила беза деррига балхаш дика чакхдахар духьа лоаттабу къовсам.

Укх шера минеральни удобренеш керттерча даькъе шекара свеклаи ялата культураши дIаюврголча лаьтташка товса мукъаяхар духьа чIоагтIа баргаIдовла деза баьца дааражи коартолаши дIаюврголча кхашка товса органически удобренеш Iоаяра, кхашка дIаозара, дIатовсара.

1966 шера ялат дукхагIа чудоитаргдола боккха кхоачам ба ялаташ кхедеча хана минеральни удобренеех, гербицидех, ядохимикатех пайда нийса эцар. Ерригача гранулированни суперфосфатахи гранулированни селитрахи пайда эца беза шекара свеклаи хьажкIаши дIаювча хана мугIараште юкъе теесара. Геттара харцахьа хургда, хIаьта укх шера вIалла хилийта йиш а яц, гранулированни суперфосфати селитреи юртбоахама кхыча культураша еттилга.

Укх шера Iалашде деза дIадийнача ялаташта, къаьстта а хьажкIашта, ший ханнахьеи дикагIеи гIулакх делга. Хиш дехкача лаьтташка дIадийнача ялаташта уж тIадаьнначул тIехьагIа хан-ханнахьа а оттабаьчча боараме а хий декха деза.

Ялаташ дикка дукхагIа хьувкъаде тарлу оасарца къовсам лоаттабара гербицидаш юкъейоалаяро. Цунца дувзаденна хьахьожаяьча гербицидех эггара хьалха пайда эца беза дIадийнача кIинеи дуганеи уж тохара.

Чоапилгаша дуаш ялат дукха ца дойтар духьа дIайийнача хIамашта ший ханнахьеи биззача боарамеи обработка е еза.

Ялаташ шоай ханнахьа чуэцар а ца дойтар а духьа хIанззе а денз тоае а кийчъе а еза ялат чуэцаргдолаш йола техника, ялат цIенду машинаш, сушилкаш, тарайий боахам, хIаьта уж балхаш укх шера 1-гIа июнь хьатIакхачалехьа йистедаха а деза.

ХIара кулгалхочуни специалистеи, юрта боахама хIара болхлочуни декхар да ялат дукхагIа даккхара дерригача кхоачамех, ерригача торонех пайда эцар.

М. БРИДНОВСКИЙ,
Нохч - ГIалгIай АССР юрта боахама Министерства керттера агроном.

Автотранспортникий хIанзара декхараш

Автотранспорта ерригача предприятешка шерра йийца а йийца къоабалъяьй 1966—1970 шерашка СССР халкъа боахам дегIабара пхе шера планах йолча КПСС XXIII съезда Директивай проект.

Кердача юкъагIа мишта дегIаухаргья автомобильни транспорт?

Юкъара пайда ийбеча транспорто кхоачашду мухьаш дIа-са кхахьара балхаш пхе шера чухь 1,7-зза алсамдала дезаш да. Иштта яздаьд СССР халкъа боахам дегIабара пхе шера планах йолча КПСС XXIII съезда Директивай проекта тIа.

Нохч-ГIалгIай автоуправлене гIолла 1,7-зза алсамдала дезаш да мухьаш дIа-са кхухьилга. Из декхар кхоачашдулургдолаш, практике зийна, Iилма ларда тIа къоастадаь да.

Из декхар кхоачашдаш чакхдаккхара автобоахамий болхлоша къоастаде дезаш дуккха а технически а экономически а хьакъехьара декхараш да. Эггара хьалхарча аргIанна уж да: гаражаш хьалъелга, йолаш йола автомобилий профилакториши цехаши аргаьлха тоаелга.

Къоастаданза даргдоацаш да Iомехка мухьаш шарнирни бортеи самосвальни кузовеи новкъосталца Iодоассадара механизаци юкъеяхьара лош, хIана аьлча, Iомехка материалаши ялати кхахьара балхех 70—80 процент ЗИЛ—164-и ГАЗ—51-и яхача бертовой автомобилашца кхоачашдеш да. Цул совгIа, керттера декхар да хIара денна наькъашка болх бу автомобилаш дукхагIа хулийтилга, хIана аьлча, хIанз мухьаш дIа-са кхахьара юкъе дакъа лоацаш хула автомобилаш ерига йолаш ярех 50—55 процент мара яц, вожаш ремонте латташ хул.

Ховш махиллара, дукхагIа дола мухьаш дIа-са кхухьаргда доккхий мухьаш кхухьача автомобилаша. Иза а пайданагIа хилар, практике техка а техка, бакьдаь да. Доккхий мухьаш кхухьача автомобилех пайда ийбелга автобоахамий рентабельноста пайданагIа да. ХIаьта укх пхе шера чухь тхона хьалхашка латта декхар «планово-зенаш ду автобоахамаш» ца хулийтилгеи мухьаш дIа-са кхахьара транспортни балхаш кхоачашдарах пайдаш мара ца хулийтилгеи а да.

Доккхий мухьаш кхухьа автомобилаш йолча № 2 йолча автобоахама 1965 шера мухьаш дIа-са кхахьарах 575,4 эзар сом пайда хинаб, хIаьта керттерча даькъе ГАЗ-51 яхача марках йола автомобилаш йолча Гудермесский МалгIабикский автобоахамашта уж балхаш дарах зенаш хинад: хьалхарчоа —27,9 эзар соми шоллагIчоа — 51,6 эзар соми. Цудухьа № 2 йолча автобоахамга йиш ма йий технически база чIоагIъяра чотах боахама-финансови балха хьал тоаде, ший болхлой, шоферий, инженерно технически болхлой материальни хьашт-безам хилар лакхде, культурно-кхетама гIулакхаш чакхдаха. ХIаьта цига уж гIулакхаш деш а да.

«Планово-зенаш ду автобоахамаш» ца хилийтар духьа СССР халкъа боахам дегIаккхувлара пхе шера планаца белгалдеш да кердача стандартех йола 1; 1/2; 3; 5; 8; 14 тонн хула мухьаш кхухьа автомобилаш арахецилга а 5-и 8-и тонн мухь кхухьа автомобилаш дукхагIа арахецилга а. Нагахьа санна 5—8 тонн мухь кхухьача автомобилех хIанз 3,5 процент хуле, тIаккха пхе шера чухь цар дукхал 15—17 процентага дIакхоачаргда. ХIаьта управленерча автомобилех 85 процент 2,5—5 тонн мухь кхухьараши 10,5 процент 5—8 тонн мухь кхухьараши я.

ДIахо. «Червленский», № 8, «Аргун» яха карьераш а, хьувкъам чуэцача хана шекар доаккха завод а, ялат дIайиду пункташ а санна йолча дIа-са кхухьа мухьаш дукха хулача керттерча объекташка мухьаш тIадоттача а Iоадоассалеча а гуллуш, цхьанне а нийсъеш дIа-са ца хьежаю дукха автомобилаш хул. Уж ший ханнахьа йотта-йоассае низ кхоачаш хилац йолаш йола мухьаш доттадоассаду экскаватораши механизмаши. Иза бахьан долаш автомобилаш дукха сайце латт, царех пайда ийбелга во хул, и. кх. дI.

Уж дешаш къоастадара тхона хетаргахьа: республикерча керттерча мухьаш дIа-са кхухьача объекташка (карьерашка, шекар доаккхача заводе, кирпишкий заводашка, ялат дIаийдеча пункташка) тайп-тайнарча ведомствай автомобилий болх хьалххагIе а оттаьча планашка хьежжа, графикагIа лела мабоаггIара леларгболаш цхьанне деш оперативно-диспетчерски кулгалдар а долаш вIаштIехьбаккханза баргбац; доккхий мухьаш кхухьача автомобилех хьувкъам чуэцача юкъагIа шекара свеклаи ялатий культураши кхухьача пайда ийбелга вIаштIехьдаккханза даргдац; республика транспорт дIахо а вIашагIтохарен централизованни мухьаш дIа-са кхахьар дегIадоаладараи хьакъехьара предложенеш къоастаянза яргъяц. Цу дешашка хьажарап уж къестадаран Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советé вIашагIйолланза яргъяц транспорта балха координаци яра йола комисси.

Автотранспорт дIахо дегIайоалаелга вIаштIехьдоалалургдац автомобилашта специализаци ца йича. Царна специализаци яро торо хулийтаргья предприятеш Iалашъяра культура лакхъеи дIа-са кхухьача хана продукце дикал меттахьа хулийтилга Iалашдеи.

Чехка талхаш дола мухьаш дIа-са кхухьаргда автобоахамашкарча автомобилашца-рефрижератораша. Автобоахамашка йолаш я вай дааь-мехка ль а кхыча мехкашка яь а шелала установкаш а йолаш йола автомобилаш-рефрижератораш. Цхьабакъда, царех хIана а кIезига пайда ийбу чехка талха мухьаш дIа-са кухьаш йолча торговле предприятешка, холодильникаша, дукха комбинаташа, кхыча организацеша.

Хьоар дIа-са кхахьа деза лаьрххIа хьоар кхахьара йолча автомобилашна. Гор. Грозне хьалъяьй хьоар кхухьача машинашкара хьоар дIа а ийдеш, из галешка доацаш лелалара лаьрхIа № 4 йола маьхх ю завод. Цхьабакъда, хIанзарчоа галешка бертовой автомобилашца кхухь цунна хьоар, 16 тонн мухь кхухьача хьоар дIа-са кхахьа лаьрхIача автомобилашца а ца кхухьаш, хIана аьлча республика элеваторашка уж автомобилаш йоттара йола бункераш яьц.

ДукхагIа лелаергйолаш я лаьрхIа мебель, маькхий-булнай изделеш, бахаш болча наьха кагий мухьаш дIа-са кхухьа автомобилаши контейнераши. № 4 йолча специализированни автобоахаме 1966 шеррехьа а халкъа потреблене мухьаш торговле сете дIакхахьара пайда ийбе болалургба мухьаш дIаухийтараша пломбаш етта 0,625, 1,25 тонн чухошача 50 автомобильни контейнерах. Складашка, базашка, торговле магазинашка контейнераш тIаувттаеш а Iойоахаш а хургья автомобилаш тIа уттаяь гидрокранаш. Цо лоацъергья автотранспорт мухьаш тIадувттача, Iодоассадеча пункташка сайце латтара ханаш, торговле болхлой къахьегам аттача боаккхаргба, экспедитораш кIезигагIа хилийта торо хулийтаргья, дIа-са кхухьа мухьаш меттахьа хилар лакхдергда.

Республика торговле министерства раьза а йолаш гIо деш хуле, цу тайпара мухьаш дIа-са кхахьаро пхе шера чухьа торговле мухьех 60—70 процент дIалоацаргда.

Торговле министерства а халкъа потреблене товараш торговле сете ухийтача организацеша а шоай планашка белгалданза даргдац автомобилаш тIауха наькъаш дохкилга, контейнераш кийчъяра йола майдаш елга.

1966 шера дIахо а дегIаухаргда городашта юкъера централизованни мухьаш дIа-са кхухьилга.

Уж лакхехьа белгалдаь дешаш къоастаделга дукха ха ялалехьа чакхдала деза гIулакх да. Цхьабакъда, уж хинна Iац автотранспортникашта хьалхашка латта декхараш. ТIагIертта къахьегилга пятилетка хьалхара шу доладелча гIоне цхьанна а дийнахьа лаьгIлуш дац. Мухьаш дIа-са кхахьара план автоуправлене боахамаша шин бетта чухьа деррига хьокхамий хьакъехьа кхоачашъяьй.

Мухьаш дIа-са кхахьара план кхоачашъяра укх шера хьалхарча шин бетта дика толамаш даьхад №№ 2, 4, 5 йолча автобоахамий, Гудермесски, МалгIабикски, Наурски, Шалински автобоахамий коллективаша. Цу автобоахамаша кхоачашъяьй мухьаш дIа-са кхахьара квартала планаш, 25-ча марта КПСС XXIII съезда къахьегама совгIаташ а кийчдеш.

В. АНДРЕЕВ,
Нохч-ГIалгIай автоуправлене мухьаш дIа-са кхахьара отдела начальник.



«Грозпромстрой» тресте укх шера январь бетта вIашагIъеллар «Домостроительный» комбинат. Цу чу йоагIача участкай коллективаша шерра социалистически яхь йоаржаьй хьамсарча парте съезда къахьегама совгIат кийчдаре. Хьалха латташ хьайоагIа укхаза М. Гусейнов керте латтача участка коллектив. Участка болхлоша шоаш панелаш хьа а еш вIашагIдехк цIенош.

Съезд хьаелла ди тIакхачалехьа хIарадар 55 квартире йола ши цIа хьалдаь даккха декхараш тIаийцар участка коллективо. Царех цхьа цIа ханал бутт хьалха хьалдаь даьккхар, хIаьта вож цIа а хьал а даь дIачуденнад.

Къаьстта дика къахьегарца белгалъяьнна я Б. Хатуев керте латта монтажникий бригада, С. Хайдаева, А. Автурханова кулгалду сварщикий, бетонщикий бригадаш. Сменах нормаш 125—130 процент кхоачашъю царех хIара бригадо.

СУРТА ТIА: Хайдаев Сапаудда кулгалду бетонщикий бригада.

И. Плиева сурт.

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕ ДЕЧА ХОРЖАМАШТА ЙОЛЧА ЦЕНТРАЛЬНИ ХОРЖАМИЙ КОМИССЕ СОСТАВ ЧIОАГIЪЯРАХ ДОЛА

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

«СССР Лакхехьарча Совете деча хоржамий хьакъехьарча Положене» 36-чеи 37-чеи статьяшка хьежжа СССР Лакхехьарча Совете деча хоржамашта йола Центральни хоржамий комисси общественни организацейи къахьегамхой обществайи ер викалаш юкъе а болаш чIоагIйойла:

Центральни хоржамий комиссе председатель **Гришин** Виктор Васильевич—Ерригсоюзни профессиональни союзий центральни советагара.

Центральни хоржамий комиссе председатела заместитель **Муравьева** Нонна Александровна — культура болхлой профессиональни союзагара.

Центральни хоржамий комиссе секретарь **Капитонов** Иван Васильевич — культура болхлой профессиональни союзагара.

Центральни хоржамий комиссе членаш:

Аракелян Сократ Вагаршакович — Армянски республикански профессиональни союзий советагара.

Арапу Александра Георгиевна — Молдавски республикански медицински болхлой профессиональни Союза комитетагара.

Бобосадыкова Гулджихон — Таджикистана ленински коммунистически кагирхой союзагара.

Вадер Артур Павлович — эстонски коммунистически организацегара.

Габидуллин Адип Курбангалеевич — «Чекмагушнефть» яхача мехкдаьтта промыслови управлене № 1 йолча мехкдаьтта промысла болхлошкара, инженерно - технически болхлошкара, гIулакхерча нахагара(Башкирски АССР.

Егорычев Николай Григорьевич— московски городской коммунистически организацегара.

Епишев Алексей Алексеевич — Эскара, Авиацена, Флота новкъостал деча ший лоIамерча Ерригсоюзни общества (ДОСААФ) Центральни комитетагара.

Иоминас Стасис Стасевич — Литовски ССР Шауляйски района «Пирмин» яхача колхоза колхозхошкара.

Караев Кара Абульфаз оглы — Азербайджански ССР композиторий Союзагара.

Константинов Борис Павлович — СССР Iилмай Академе Iилмахошкареи Iилман болхлошкареи.

Концелидзе Лили Мамедовна — Аджарски Автономни Советски Социалистически Республика Кобулетски района Хала яхача юртарча колхоза колхозхошкара, Грузински ССР.

Лушин Василий Григорьевич — Верхне - Исетски металлургически завода болхлошкара, инженерно-технически болхлошкара, гIулакхерча нахагара, город Свердловск.

Ляшко Александр Павлович — украински коммунистически организацегара.

Майстренко Алексей Исаевич — Краснодарски края Славянски района «Красноармейский» совхоза болхлошкареи гIулакхерча нахагареи.

Мергенов Шаназар — Туркменски ССР Мургабски района «Комсомол» яхача колхоза колхозхошкара.

Небелиние Марта Августовна — «ВЭФ» яхача пачхьалкхен электротехнически завода болхлошкара, инженерно - технически болхлошкара, гIулакхерча нахагара, Литовски ССР.

Николаева - Терешкова Валентина Владимировна — советски кхалнаьха Комитетагара.

Омаров Кидрал — «Ленинуголь» яхача треста № 31 йолча шахта болхлошкара, инженерно - технически болхлошкара, гIулакхерча нахагара, Казахски ССР Карагандински область.

Павлов Сергей Павлович — Ерригсоюзни ленински коммунистически кагирхой союзагара.

Поляков Иван Евтеевич —мински коммунистически организацегара.

Романов Григорий Васильевич — ленинградски коммунистически организацегара.

Садыков Абид — Узбекски ССР Iилмай Академе Iилмахошкареи Iилман болхлошкареи.

Соболев Леонид Сергеевич — СССР писателий Союзагара.

Ташпаева Какин — просвещене, лакхерча школа, Iилман учреждений болхлой профессиональни Союза Киргизски республикански комитетагара.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель
Н. ПОДГОРНЫЙ.
СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь
М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1966 ш. 25 март.

РЕСПУБЛИКА ЮРТА БОАХАМЕ СОМАШИ КОМСАШИ ЛЕЛАЕЛГА ДЕГlАДОАЛАДАР

Нохч-ГlалгIайчен Iалама хьалаш, къаьстта а лоамашкарчеи лоамашта юххерчеи районашка, аьттув болаш да сомаши комсаши лелаяра.

Вай дай-мехка консерви промышленность дегIааха йолаеннача хьалхарча шерашка Къилбаседа Кавказе дикагIйолча районех цаI лаьрхIа яр Нохч-ГIалгIайче гIамгIаш кхеяра гIулакхна. ХIана колхозашца совхозашца хIара шера республика бахача нахан консерви промышленностан гIамгIашца бизза кхоачамбаъ ца Iеш, цар цхьедола дакъа кхыча областашта дIа а кхухьийт.

Ккх тIеххьарча кхаь шера — 1963—1965 шерашка (Нохч-ГIалгIай АССР юрта боахама министерства колхозийн совхозийн сомий бешамаш 538 гектар дукхагIа хиннай, комсийн бешаш — 2311 гектар. Цу юкъа вIашагIъеллай 10 совхоз — сомий бешамаш лелаеш шиъ а комсийн бешамаш лелаеш 8 а.

Сомийн комсийн бешамашта гIулакх дара агротехника тоаяр, минеральни удобренех шерра пайда эцар, хан-хоьнахьа хий дехкар, зуламдераннел лазарашцел къовсам лоаттабар бахьан болаш сомийн комсийн хьункъам лакхбеннаб.

Колхозашкеи совхозашкеи юкъера лаьрхIача хIара гектара тIа цу юкъа кхебаъ хьувкъам укх тайпара ба центнерашца лоархIаш:

	1963 шу	1964 шу	1965 шу
Сомаш	16,5	25,0	43,9
Комсаш	23,9	26,7	68,4

Цу юкъа чубена берригá сомаши комсаши тоннашца лаьрхIача еррал дукхагIа хилар:

	1963 шу	1964 шу	1965 шу	1965 шу 1959 шераца проценташца нийсдича
Сомаш	3476	6044	12279	5,1-зза
Комсаш	3867	4911	13906	187-зза.

Нохч-ГIалгIай АССР юрта боахама министерства совхозашка сомаши комсаши кхеярга дIабаха мах (сомаш долаш):

	1963 шу	1964 шу	1965 шу
Сомаш	21,50	19,23	14,90
Комсаш	46,00	56,35	22,80

Сомаши комсаши дукхагIа йоах, уж яхарга дIабода мах лохбу балхашта механизаци яра, хьувкъам лакхбара чотах. Цхьадолча хьалхалаттача боахамаша юкъера лаьрхIача районе а республике а кхебечул дукхагIа кхебу хьувкъам.

473 гектар йолча сомий бешамашкара хIара гектара тIара 73,2 центнер йоаккхаш сом баьккхаб 1965 шера Сунженски района колхозаша. ХIаьта Шелковской района колхозаша комсаш тIайолча деррига лаьттара — 741 гектара тIара 120 центнер йоаккхаш комсаш яьхай 1965 шера.

Яьча анализо хьахьокх, дукхагIйолча хана специализированни совхозашеи отделенешеи специализированни доацача боахамашчул дукха а дукхагIеи дарегIча маьхагIеи сомаши комсаши кхееш хилар.

Сомий бешамаш лелаеш йолча Шаьла районерча «Южный» яхача совхозо 1965 шера хIара гектара тIара 65,1 центнер сом баьккхар, хIаьта лоаллаха ядача совхозаша лаьттан климатически хIалаш цхьатарра доллашехьа а, дуккха а кIезигагIа баьккхаб сом: «Джалка» яхача совхозо хIара гектара тIара 16,2 центнери «Автуринский» совхозо — 13,1 центнери.

Хьалха латтарий опыто, проектний Iилма-тохкамен институтий расчеташа хьахьокх, колхозийн совхозийн сомий бешамаша юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 90—100 центнер соми 100—120 центнер комсаши яла езаш хилар.

Цхьабакъда, дукхагIа йолча колхозашеи совхозашеи аьттехьа а бизза пайда эцац сомаши комсаши хьувкъае тора луш долча вай республикерча климатически хьалех, къаьстта а сомий бешамаша геттара кIезига хьувкъам луш йолча лоаман районий колхозаша.

Ведана районерча колхозаша 1964 шера хIара гектара тIара 10,6 центнер сом гулбир, 1965 шера — 17,7 центнер. хIаьта цу цхьан ханна Веданарча плодопитомнически совхозо 1964 шера 119 центнери 1965 шера 50,5 центнери сом баьккхар хIара гектара тIара. Цунах гуш да лоаман боахамий сомий бешамаш лелаяра йоккхий тороназ хилар.

Цхьабакъда, лоаман районашка хIанз а эггара чIоагIагIа тIехьадусаш дола боахама дакъа да сомий бешамаш лелаелга.

Шоай климатически хьалашка диллача эггара дукхагIа гурахьеи Iайи буача Iажий тайпаши боча бIараши тела йиш йолаш я республика лоаман районаш. Лоаман районашка сомий бешамаш лелаю совхоз вIашагIйоллaро йиш хулийтаргъяр лоаман босеех бизза пайда эца.

Къилбаседа Кавказа гIамгIаш кхеяра эггара аьттув болашагIа долча хьала тIа я Нохч-ГIалгIай АССР. ГIамгIаш мехка маьхала яхара проблема къоастайича эггара дукхагIа гIамгIаш кхею район а хинна дIаотта йиш йолаш яр Нохч-ГIалгIайче.

ХIанз а тоъал йоккхий халонаш тIалатт республика сомийн комсийн бешамаш лелаерашта. ХIанз а вIаштIехьдаьккхадац сомий беша болх беча хана бе лелаю инвентарь, сомийн комсийн бешамашка болх бу къаьстта шоай тайпара машинаши кечалацй колхозаштеи совхозаштеи лоаттаелга. Мехка промышленни районашка дIакхухьийта сомаши комсаши чуйохка тара хилийтац боахамашта.

ДIайогIа унахцIена а йолаш дика гаьнаш ца хуле сом дика хург ма бий аьнна хетадала а хьаштдац. Цудухьа республике вIашагIъехкай хIара шера 853 эзарнега кхаччалца сомий саженцаши 2110 эзарнега кхаччалца комсий саженцаши кхееш йола плодопитомнически совхозаш. Цар кхею массе тайпа районированни перспективни сортех йолеи сомий гаьнаш. 1962 шера денз маточникаш кхес а хьаьна доацача лаьтташка дIайогIа гаьнаш хьахеца а йолаелар плодопитомнически совхозаш. 1965 шу чакхдоалача хана 11 гектар маточникий яр совхозий, хIаьта 21 эзар ахкарликови саженцаш хьал а кхейир. 1966 шера 100 эзар совгIа саженц хьалкхеергья хьаьна доацача лаьтташка.

Эггара хьалхарча кхай тIа дIайогIа аьнна хьалкхельй 196 эзар парадизкаши (карликаш) дусенаши (ахкарликаш). Республика колхозашта, совхозашта, бахача наха маэшша массе тайпа районированни тайпайн сортийн саженаш хулийт плодопитомнически совхозаша.

Е. РУСИН,
Нохч-ГIалгIай АССР юрта боахама министерства сомий бешамий гIулакхашта йолча отдела начальник.



ЯРОСЛАВЛЬ. Iалам лорадара общества областной отделене садоводеша дегá а лаьца дика гIулакх делга дIадоладаьд—цар лаьрхIад городерча больницай а поликлиникай а территорешй помещенеши гаьнаш, зизаш дегIа кийчъелга.

Соловьева цIерахча городской больница кердача корпуса чу Iан тIехьара беш егIай цар. Цу чу дегIад тайп-тайпара дола цIегIа а арарча лаьтта а хула зизаш. Массане а терко тIайодаш я чкъаьрашта йола Iалаьмате йоккха аквариум.

СУРТА ТIА: Соловьева цIерахча больницера Iан тIехьара беш.

И. Дынина сурт.

ТАСС фотохроника.

ДIадахача шера июне дар из. Ца хулаш дукха ха яьккхачул тIехьагIа ахкан Iуйрийна вIалла дага а доацаш цIаьхха йолаелар йоачан. Ах сахьат хьалха боацаш хинна хотта дIа-юха ухийташ Тирка довкъашка гIолла чехка йодача автобуса IотIаделхача догIа фата етташ санна таташ дора. Лаьтта Iоkхача йоахкаш сацна Iолохъенна морхаш лакха урагIъяха вышка наха бIаргагургйоацаш къайлаяккха гIерташ санна хетар.

Цхьабакъда, иштта чIоагIа догIа делхе а къахьегама ди дIадоладир мастер Левшин Александр Иванович керте латтача коммунистически къахьегама бригадо, Iалама низ дIакхачацар бурув деттараштa новкъарле е. Вешта цу дийнахьа хьалха нийсденалацар царна из тайпа ди.

Шийла, хотта бар аьнна бIу ца къожабеш, дагалаттачунга кхачара хьинаре къахьегаш хьабаьхка нах ба цу бригадацарбараш. Номер 682 йолча буровойна юххе автобус сецар, бурув тоха доладенна, сахьат доалача хана. Бийсана тхьайса лаьтта довкъаш сомадоахаш таташ дора механизмашка болх байтача моторо.

— Новкъостий! — Деррига а нолагара дIадоладе вай тахан.

— Таххане а толам баккхара лард йолла йолаю вай бригада.

Хьалхарча деношка денз вай дика къахьеге, аттагIа дIагIоргба болх. — йоахар ший новкъосташка Александр Ивановича. ХIаьта, шоай кулгалхочунга ладувгIаш бар мехкдаьтта тохкараш...

БархI бутт дIабоалаш латт цу хана денз. Укх деношка юха а ваха нийсзелар со цига. Скважина бурув тохаш эггара хьалхара метраш яха боналуш денна дош сийленца кхоачашдеш ба лаьттан че техкараш. ТIеххкхоачашъяьй дIадахача шера план. 1965 шу къаьстта белгала дера коммуниста Левшина бригадана. Цу шера МалгIабика района эггара хьалха лохерча мелера «Iаьржача доше» кIедж техар № 827 йолча скважинера. Ше санна кхы йоацаш йоккха котало яр из. Дукхача хана денз геологаша лийхар кхоачашхилар, массехк шера мехкдаьтта тохкараша хьийга къа зехьа довнзар. Из толам баьккхар цун бригада яр. Боккха мах баьб хьамсарча парте, советски правительства лохерча мелера коача доагор гучадоаккхаш хьийгача къих — Социалистически Къахьегама Турпал ваьв нов. Левшинах. Цо кулгалдеча коллективана республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота еннай. Цу совгIаташа къахьегама хьинар айдарца кхы а доккхагIа толамаш доахаш я еррига бригада 1966 шера. Парте ткъаьи кхоалагIча съезда сийна тIайийца декхараш ханал хьалха кхоачашдеш — кердача пятилетка хьалхарча квартала план 10 марта кхоачашъяьй. Заданел совгIа 100 метр бурув тоха лаьрхIад бригадо съезд хьаеллача денга. ХIаьта селхан планал совгIа теха бурув 106 метр я. Атта декхар дац из. ХIанз скважина кIоаргал 3300 метрага дIакхаьчай.

—Кхоачашдулургдолаш декхар да из, — йоах Александр Ивановича,— шоай деша бизза дай ба тха буровикаш. Барт тайнача тха коллективо творчески къахьег, массаза а кердадар, толашагIдар лохаш, из балха юкъекхувлаш бу болх. Из бахьан долаш дуккхача боареме кхою дукха мах бола утяжелитель, химически реагенташ, кхыйола материалаш.

Бурув тохарга дIабода мах лохбарца, запчастеш, материалаш кхоярца 121 эзар сом ахча кходаьд бригадо укх шера, дикка тIеххкхоачашъяьй къахьегама овсарле. Партийни съезда сийна йола къахьегама вахта толамца дIахьу бурув деттараша Г. Медведева, И. Маринко, П. Малевина, слесара А. Партнягина, бурильщикий гIончаша О. Ерыжева, К. Хамхоева, лаборантка В. Назаренко, иштта кхыбараша.

Лохерча мелера мехкдаьтта дала дезаш я цу бригадо бурув тоха скважина. Проектах-тоха деза бурув 4500 метр да. Укх шера план октябре йистеяккха лерхIаш я из. Бакъда, шера план ханал хьалха кхоачашъяра «Сунжанефта» мехкдаьттахоша йоаржаьча яхьа юкъе а болхаш ханал ши бутт хьалха — августе йистеяккха лаьрхIад мехкдаьтта тохкараша из скважина.

— Цу коллективо ший дош кхоачашдергхилярах шеко яц, — йоах «Малгобекнефта» бурув деттача цхьоалагIча контора керттерча механика Баталов Зелимхана,—ше дIадолалаь гIулакх дизза кхоачашдаь дIачакхдоаккхилга оамал хинна дIаэттад цу бригаде.

Чоалханерча геологически хьалашка сиважина бурув тохача уж толамаш доахача коллективах дувцаш белгалдаккха деза мастера балхах. Лаьттан кIоаргаленашта бурув деттача дукха низи къахьегами дIабенна саг ва Левшин Александр Иванович. Буровой болхлочунгара воланенна мастерага воалаш ше Iомаяь йоккха опыт коллективана дIателаш кулгалду цо. Контора дуккхача мастераша цунца дагабувлаш бу болх, лалувгI цо телача хьехамашка.

— Шийн оамал йолаш саг ва мастер Левшин, ше дукха кхоачашле гIертарца цхьана, коллективагара а дукха дIадехаш бу цо болх, къахьегама дисциплина чIоагIа лелаю цо,— йоахар участка начальника Н. Авраменко. Нагахьа санна шийгара гIо эшаш хуле дIахьалха даьккха ца Iеш, бурильщикаца цхьана дIа а этте хIама хьаде волалу из. Цу гIулакхо лоxдац цун гIулакх, дикагIа тоаду, коллектива дукхагIа безалу. МоллагIа а хIама дувцаш ше беседаш еча хана, дешашца аьнна ца Iеш, практически дIагойташ къамаьл ду коммуниста Левшина. Дика кулгалхо хинна Iац Александр Иванович. Доккха дакъа доац общественни балхаца. Контора дикагIа вола агитатор ва из. Ихе шера планах йола КПСС XXIII съезда Директивай проект наха дIайовзийташ дукха къахьийгад цо. А. Левшина совбоах шийн дешара кхетам — буровой мастерий кхаь шера йола школа укх шера йистейоаккхаш ва из. — Хало-м да дешар, — йоах Къахьегама Турпало. ХIаьта а деша ка йоал са. Таханарча вахаро дIадех из. Вахар, Iилма техника кIоаргагIа ме йовз аттагIа да болх кхоачашбе. ХIара денна яхар санна Тирка довкъашка детта бурув кIоарглуш доагIа. Кердача пхе шера планах юрски отложенешка бурув тоха лаьрхIад Малгобека — Вознесенска майдашка.

Массехк шу мара дац Александр Ивановича мастералла болх бу. Цу юкъа ихо скважина яьккха, хIане йиъллагIчоа бурув тохаш я цо кулгалду бригада. Цхьаккха авари ца хулаш дIаеннай уж ерригаш а. Контора кулгалхоша ше мастералла воаккхаш шийх бенна тешам бакъбаьб къахьегамцара безам боккха болаш волча цу саго.

Деза денош долча хана цу барт тайнача дезала даь Левшин Александр Ивановича накха лепабу Ленина орденой дошоча седкъоп.

Цу сийлахьча совгIато кхы а дикагIа къахьегара низ тел Тирка довкъий къайленашкара Iалама рузкъа дехачоа — Социалистически Къахьегама Турпалхочунна.

Ю. КУРСКИЕВ.

Производства эстетика — дукхагIа терко

Iилман ларда тIа производства болх вIаштIехьбаккхара чIоагIа эшаш хIама да производства культура лакхъяри промышленни эстетика тоаяри. Цудухьа вай республикерча предприятеша чIоагIа теркам тIабахийтаб цу гIулакха. Масала, цу даькъе дукха балхаш даьд «Красный молот» яхача заводе. Цигá хьинаре дакъа лаьцад партийни профсоюзний организацеша. Инструментальни цехе массахана керда фо хул, паргIата я, сийрда я. Еррига оборудовани доаггIача хьисапе басараш хьекха я. Дукха хувцамаш хиннад цун лоалахарча механически цехе а. Нах дIа-юха лела навкъаш дика белгалдаьхад, пенашта, тховнашта кIираш техай. Цул совгIа, цу цехе вIашагIъехкай сетта шлангаш хьаю механизированни линеш. Царца обработка ю ГР-12 яхача насосий батхалашта.

Чон лоаладеча цехе хьал а яь болх бе дIайолаенай механизированни участок, цо дикка тоадаьд балха хьалаш. Иштта балхаш даьд №№ 1, 4, 8 йолча завода цехашка.

Грозненски «Электроприбор» яхача заводе а лоацача хана ткъаьх мероприяти кийчъяьй производственни культуреи эстетикеи лакхъяра. Царех я хьал а яь болх бе дIайолаенна авторучкаш вIашагIдехка цех. Термопластавтоматий участке вIашагIъеллай эффективни вытяжни вентиляци. Завода коа зизаш дегIад, парк хьаяьй. Цу мероприятеша дикка тоадаьд балха хьалаш.

Ала йиш яц цу заводашка деррига балхаш чакхдаьннад аьнна. Цигá хIанз а долаш да цхьадола кхоачамбоацараш. Кхоачашде дезаш хьалхашка латта декхараш кхы а дукхагIа да.

С. ЧУХАРЕНКО.



Ачхой-Мартана района Орджоникидзе цIерахча совхоза 584 гектара тIа сомий бешамаш я. ХIанале 430 гектара тIара гаьнаш яIа, мугIараштa юкъе оахам даь дика тоаьй укхаза сомий бешамаш.

Уж балхаш даь мукъабаьнна механизатораш шекара свеклаи хьажкIаи дIаувргйолча лаьттаmта гIулакх деш ба.

Шоай ден нормаш 140—150 процент кхоачашъеш дика болх беш хьайоагIа Чинхоев Юсуп бригадир волча кхоалагIча бригада 15 гектара тIара шекара свеклаи 81 гектара тIара сомий бешамаши кхею звеньевая Зизаева Табарик, тракторист Хаджиев Аьдал-Гири.

Сурта тIа: (аьрдехьара аьттехьа) совхоза № 3 йолча бригада бригадир Чинхоев Юсуп тракторист Хаджиев Аьдал-Гири.

И. Плиева сурт.

ХЬАЛХА ЛАТТА ФЕРМА

Ши шу хьалхагIа Шаьла района «Автуринский» яхача совхоза шоллагIча отделене шурий-товарни ферме балха вера зоотехник Костоев ТIахIир. Боахаме эггара тIехьаюсаш лоархIар из ферма. Бокъонца, да а дар из иштта. Доакъараш тоъацар, къахьегама дисциплина вояр. Во вIаштIехьбаьккхабар хьайбаш леладерий болх. Керда бригадир эггара хьалха бäрцагIваьнна гIулакх — из доакъараш кийчделга дар. Цу гIулакха совхоза центральни усадьбе вахар из, кулгалхошца дагаваьлар. Цар дош делар цунна новкъостал дергда аьнна. Цул тIехьагIа хьайбаш леладерашка маларра дIалийцар цо дIахо болх дикагIа лелийтара де дезар.

Ши шу — дукха ха яц, цхьабакъда, цу лоацача хана цо кулгалдеча фермана карагIдийнна хIамаш доккхий да. ХIана совхозе меттел ерригача районе а хьалха латт ферма.

Семилетка тIеххьарча шера план 3 декабре кхоачашйир фермо, планах лаьрхIачул 134 центнер паччахьалкхенга шура дукхагIа а йохкаш.

БIубенна дIадоладир хьайбаш леладераша кердача пятилетка хьалхара шу а. Хьалхарча квартала план тIеххкхоачашъяьй. Из толам баккха йиш хилар ферма берригача болхлоша шоай хьинар ца кходеш къахьегар бахьан долаш. ХIаьта цу толамах кIезига дакъа даллац доаркаша, Iаьсий леладераша, ферма берригача болхлоша сий деш волча ферма бригадира а. Шаккха а дагара далац цунна ферма гIулакхаш. Шоай берригa низ балха дIабала кийча болча нахах цаI ва ТIахIир. Ха кхояр дукха кхыметтел Iеш а ферме ва из—юртара 9 километр таьна ма йий ферма.

Болх дика вIаштIехьбаккхарца, хьайбаш леладерашта юкъера яхь товирца дика толамаш даха аьттув баьлар цун.

Дика йовзаш я доярка Чахаева ПаьтIе цIи. Ше лелабеча 17 Iаттах хIаранегара 59,2 килограмм шура яьккхар цо алхха цхьан декаде. Цунна карара кара тела цIе вымпел елар шура дукха яккхарах. Хьокхамаш во дац дояркай Кагирхаджиева Хазана, Эписрова Поллу, Шамдарова Армана, кхычар а.

СалоIача сахьата цIеча уголоке хул хьайбаш леладераш керда газеташи журналаши деша; радиога ладувгI бахе. Из долла хIама вIаштIехьдаьккхар ТIахIир ва.

— «Поакхо еш ва вай бригадир, иштта оал цунах хьайбаш леладераша.

Кхычар Iомадо мегаргдолаш дукха хIамаш да ферме. Дукха ха йоацаш хьайбаш леладераш болча хьоашалгIа баьккар цу совхоза пхелагIча отделене шурий-товарни фермера доаркаш. Уж дух тIа боахаш царна хьалхаваьнна дийнар бригадир ше вар. Цо дувцачох гуш да ший болх бовзаш, анализ дика е ховш, гIулакхах дика кхеташ саг из хилар.

Ферма коллективо, КПСС XXIII-ча съезда сийна къахьегама вахте а этта, укх шера план 15 марта кхоачашйир, пачхьалкхенга 1108 центнер шурий а ехка. Съезд хьаелла ди хьатIаотташ кхы а 162 центнер шурий яккха аьнна ше деша дош сийленца кхоачашдир ферма коллективо.

— «Из да, — йоах нов. Костоева, — хьамсарча парте съезда оаха кийчдаь тхоай къахьегама совгIат».

И. ДЖАМАЛОВ.

ДИКАГIА ПАЙДА ЭЦА ПОЛИТИЧЕСКИ АГИТАЦЕХ

1966—1970 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара пхе шера планах йолча КПСС XXIII съезда Директивай проекта тIа дувц из план кхоачашъяр — миллионий, дерригача советски халкъа, цун инициатива, хьаькъала, лоIамa гIулакх да, яхаш.

Цу дешаша чулоац дукха лоархIамера уйлаши идеологически декхараши. Цар белгалбоакх вай общество дегIайоалаечара наьха лоархIам, цул совгIа, цо белгалдоакх кердача пхе шера план кхоачашъеча хана из лоархIам лакхлуш хилар. Мехка халкъа боахам дегIабалалабара кердача пятилетка белгалдоаха дейхараш кхоачашде советски халкъа низ вIаштIехьбаккхара гIулакха керттера араш уж положенеш я. Бокъонца аьлча, вайна кхоачашдулургдий керда декхараш, нагахьа санна къахьегамхоша майра шоай инициатива гучаяккхарал совгIа ерригача коллективашеи хIара къахьегамхочон шоай инициативаш гуча ца йоахе, бехктохкам, дисциплина чIоагI ца йоа.

КПСС Урус-Мартана райкома агитаторий семинаре дийцар дикагIа дIа мишта йовзийтаргья Директивай яха дош. Социалистически Къахьегама Турпала Кагерманов Оалхазара бригада балха анализ йир Директиваша дIадехачa тайпара. Совкха 408 гектара тIа дIадийна гурахьа дув кIа хIара гектара тIара 32,3 центнер а йоалаш хьийкхар, хIаьта районе юкъера лаьрхIача 22,2 центнер яьлар. Мукх дIабийнача 516 гектарах хIаране тIара 34,5 центнер яьккхай, из планал 19,5 центнер совгIа я. Ялата цхьан центнерага дIадолар планал 2 соми 91 кепиги лохагIа да.

Кагерманова бригада экономически хьокхамашка хьожаш агитатораш тийшар цу ерригача производственни коллектива, цун хIара члена инициатива, бехктохкам, дисциплина лакха йолаш хиларах.

Кердача пхе шера плана керттерча декхарех цаI да общественни производства структура дIахо эргаькъа тоелга, кIезигагIа нийн средстваш дIа а ухийташ, дикагIа боахама хьокхамаш лахар. Цу дерригане дIадех къахьегамхой сакхетам лакхбелга, царна Iилман экономическии знанеш лулга.

Директивана тIахьех производства эффективность айяр духьа даьчоа а де дезачоа а анализ яра,дикагIйола опыт Iоаяра, маьхех дикагIеи дар шерагIа доаржалара, масса оагIорахьара рационализаторийи изобретателийи, новаторийи йоакхо яра. Нах идейно-политически кхебара боккха лоархIам болаш я Директивай ер указани а: «ТIагIертта къовсам лоаттабе беза сонталца, сатийна хиларца, майра критика е еза кхоачамбоацараштa, мичнахьа гучаяьнна бюрократизм дIаяккха еза». ХIаьта вай а моттигаш нийслу производства экономически эффективность айяра наькъаш лахара йоакхо ца а еш, гIулакхаш дика лел ахаш курал еш а. Цу тайпарча хIаманца машар боацаш къовсам лоаттабе беза, эггара хьалха, партийно-политически балхаца, пропагандацеи агитацеи из нийсделча а лоаттабеш. Къахьегамхошта идейно-политически кхетам балара даьккъера Директиваша хьалхашка уттаду декхараш политически агитацена хьалхашка. Республике эзарнел совгIа агитколлективи 17 эзар агитатори ва. Город Грозне политически агитаци дIахьош ва 8 эзарнел совгIа агитатор. 32 агитатор чувоагIача № 1 йолча СМУ агитколлективо толамца дIахьу гIишлошъерашта юкъе агитационни болх, хIаьта цунца новкъостал ду экономически хьокхамаш тоалара. Къаьстта дика болх беш ба цига агитаторашни. Капылов, Братский, Митюшин, Губарев, Киселев, иштта кхыбараш. Партбюро секретарь н. Белолопаткова кхетамца кулгалду агитколлективашта, дика вIаштIехьдоакх дешар. Дика дIахьу политически агитаци № 7 йолча СМУ каменщиккий бригадиро н. Астахова. Цун беседаш чулоацам болаш, нах дика кхеташ, сентябрьски Пленумеи кердача пятилетка Директивай декхарашцеи ювзаенна я. Управлене эггара дикагIа я Астахова бригада, тIабилла болх дикеи тIехдикеи чакхбоакх цо.

Ацетоно-бутилови заводе дика вIаштIехьъяьккхай агитаци. 17 сагах латтача агитколлектива балха цахадлаш терко ю партбюроси цун секретара н. Зайченкоси. Хан-ханнахьа ю агитаторий семинараш, цига къамаьлаш ду завода директора, партийни организаце секретара, иштта кхычар.

Директивай проект Iомаеш агитатораша терко ю пятилетка хьалхарча шера заданеш кхоачашъяра керда резерваш гучаяхара, производство дегIайоалаяра тороназ лахара. Хоадамболлаш кулгалду агитколлектива Грозненски крекинг-завода парткомо. Дика дIахьу агитационни болх «Красный молот» яхача завода чугунно-литейни, болата-литейни цехашка, аьшкабетонни конструкцей заводе, хIамаш тегача фабрике.

Тоалуш бозгIа агитационно-массови болх юрта районашка а. Грозненски шурий совхоза 60 саг чувоагIача агитколлективо дика вIаштIехьбаьккхаб ший болх фермашка, отделенешка, бригадашка. ХIара агитаторо Директивай разделех массехк беседа яьй. Грозненски районе дика агитколлективаш вIашагIъехкай «Старо-Юртовскийи» «Горячеисточненскийи» совхозашка. Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни механизаторо, «Старо-Юртовский» совхоза агитаторо н. Эльмурзаева аьлар ше беседаш еш: «цхьанна хана хиннадац юртбоахам дегIабоалабара кердача пятилеткe парте хьаделлараш санна дола хьалаш. Производство цхьанна хана ца хиннача тайпара материально-технически Iалашъяро, юртбоахаме йоккхий капиталовложенеш дIаяхийта Iалашдергла масса тайпара юрта боахама продукци йоаккхилга дегIадоаладара гIулакх. Агитатора Эльмурзаева техкар лакха хьувкъам баккхар духьа къовсам мишта лоаттабу, пачхьалкхен средстваш кхояраи капитальни вложеней эффективность лакхъяраи дер фуд. Цо болх дика бара тIахьехарал совгIа шийна карагIдувлача гIулакхашца хьахьокх мишта къахьега деза лакха хьувкъам чуэцара».

Директивай проект дIайовзийташ хьинаре къахьегаш я Шаьла района «Шелковский» яхача совхоза, дулхакомбината, «Пищемаш» яхача завода агитколлективаш.

Урус-Мартана района Мичурина цIерахча совхозе толамца болх беш я кагирхошта йола цIагIара лектореш. Укхаза пайда эц радиох, телевизионни передачах. Тоалуш латт болх десятидворкашка а. Цу совхозе дика дIахьу агитационни болх № 3 йолча отделене управляюще А. Мусаева, прораба А. Турпаева, шурийтоварни ферма бригадира В. Цуцаева, Алхазурово яхача юрта клуба заведующе Весиханова. «Красноармейский» яхача совхозе 70 саг чувоагIаш агитколлектив я бригадашка болх беш. Директивай проект дика дIайовзийташ ба агитаторaш Мусаев, Акбулатов, Алиханов, Шаипов, Дижевский, Дункаев, иштта кхыбараш.

Дика болх беш я Сунженски района «Ассинский» яхача совхозеи «Победа» яхача колхозеи агитколлективаш. «Ассинский» яхача совхозе 57 агитатор ва. Агитколлектива кулгалхочо Макарьева ший болх вIаштIехьбаьккхаб агитаторaш тайптайпарча участкашка хургболаш. масала цхьабараш ба сомий-бешамаш лелаечарна юкъе болх беш, вожаш—баьца даараш кхедечарна юкъе, кхоалагIбараш — нах бахача моттигашка.

Директиваш дIайовзийтара болх «Победа» яхача колхоза агитколлективо хIара сагаца баьб, вешта аьлча индивидуализированни агитаци.

Кхыча районашкара а дукха масалаш деаладе йиш яр кердача пятилеткax йолча Директивай проект дIайовзийташ беча дикача балхех лаьца. Из болх тоабе новкъостал дир агитколлективай кулгалхой республикански семинаро. Март бутт болалуш республика массайолча районашка хилар районни кустови агитаторий семинараш. Цига КПСС XXIII съезда Директивай проект дIайовзийташ беча балха дикача оагIоний а кхоачамбоацарий а анализ йир. Цу массайолча семинарашка лекцеш ешаш а хьехамаш телаш а дакъа лаьцар КПСС обкома пропагандаи агитацеи отдела викалаша, пропагандистий группай членаша. Дукха хаттараш дора агитатораша Директивай проектах, из дIайовзийтара методиках, уж моттигерча декхарашца ювзарах, дIаяхача замах юхедисарашца лоаттабеча къовсамех лаьца.

Директивай проектах агитаци йоаржаяра юкъе кхоачамбоацараш да, кхыметтел вай дикача оагIорахьа йийцача районашка а, хIаьта иштта г.Грозне а. Дукхача районашка, промышленни предприятешка политически агитаци цахаддаш еш яц, цхьаболча агитатораша даим бац шоай болх, цхьайолча парте райкомаша, горкомаша,- юххьанцарча партийни организацеша агитационни балха кулгал эсала ду. Политически агитаци яра гIулакх ледара леладар из да нах керда декхараш кхоачашдара оарцагIбахара гIулакх леладара цхьа бахьан.

Политически агитаци вIаштIехьйоаккхаш даим дагахьаба еза В. И. Ленина указани: «Агитаци е ха деза, из ховш ца хилча халкъа боахама планаш хIалак хургья». Иштта лоархIам беш хиннав Ильич агитаци дIаяхьа хара. Из чоалхане гIулакх латт, эггара хьалха агитатор ше теоретически кийчвенна, идейни кхетам болаш хиларах. ШоалагIа агитатора вахар а моттигерча практика а йовзарах, кхоалагIа, фу ала деза, мишта ала деза ховш методически кийчо йолаш из хиларах. Укхаза дагахьаба мегаргйолаш я. В. И. Ленина е указани а: «Экономика хьалъяра гIулакха вола пачхьалкхен кулгалхо, берригача колхозхойи болхлойи кулгалхо хила веза хIара агитатор». В. И. Ленина уж дешаш кердача пятилетка декхараш кхоачашдара, наха юкъе беш бола идейно-политически болх тоабара даькъерча Директивай тезисашта доагIаш да. Цу тайпара, хIара агитатор декхарийла ва агитаци дIаяхьа ховш хила, из декхарийла ва пачхьалкхен кулгалхочун боараме хила. Цудухьа, чIоагIа лоархIане да специальни семинарашка агитаторий дешар вIаштIехьдаккхар, марксизм-ленинизм царна дIайовзийтар, уж шоаш агитировать деча наьха гIулакх довзаш хилийтар, агитаторашта политически агитаце методика хьехар. Цу гIулакхий райкомашеи юххьанцарча партийни организацешеи терко ца йой, агитаторо толамца лелабергбац ший болх, КПСС XXIII съезда материалашта политически, теоретически анализ е еза. Цу гIулакха масса а оагIорахьа кийчо е еза. Цудухьа агитаторий теоретически дешар лоархIам болаш хул. ХIаьта иштта лакхлу практически декхарашта политически экономически анализ яра лоархIам а: мишта,фу карагIдаьннад, мишта де деза, фу де деза. Из декхар хала да, хIана аьлча агитатораш Iомабе беза производства процессана Iилма - экономически

(ДIахододар 4-ча оагIо тIа).

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАХ

КIАЙЧА ЦIЕННА БЕЗАМЕ ДОАЦА БАКЪДАР

«Вьетнамски тIемаца гIулакх долаш мел бараштa нийсденна хургда безаме доаца, сайгонски правительстваш чIоагIа ца хиларах дола бакъдар. Кхыметтел инарал Тхи директората (иштта цIи йоакх шийх доал деча военни хунто — К. Б.) юкъера дIаваккхарца дувзаденна гIеттача политически кризисах премьер Ки лоархIавой, тIаккха а чIоагIа йоацаш, халкъа юкъе кIийле йоацаш хургьяц из керте латта правительство».

Духхьал дIааргла вай «Нью-Йорк таймс» яхача газета редакционни статья тIа цу тайпара даьча мукIарлоно дукха дувцаш хилар. Эггара хьалха цо хьахьокх, Къулбехьен Вьетнамерча ши бIаь эзар американски салте юкъе волча эскаро цига «демократи» бахьан долаш тIом бу яхаш американски пропагандо дувцар гуччахьа харц хилар.

Сайгонски военни хунтан царна доалдерийн тIахьожама кIаллаттача ерригача районашка хьайнача событеша шоаех дар шоаш хьахьокх. ХIаьта цар бахьан американций керттерча чIоагIалон пунктех цхьанахьа — Дананге латтача 1-ча эскара корпуса командующе поста тIара инарал Тхи дIаваккхарах вIалла а латтац, гIулакх цу тайпара хетийта гIерташ американски пресса яле а. «Керттера бахьан сенах латт аьлча, из латт, Вашингтона сайгонски марконеткаша тIемаи оккупацеи кIаьлдаьча халкъа бIаргагучча шоаш сийдоацача баьха хиларах.

Къулбехьен Вьетнама ерригача районашка — Сайгоне, къаьнарча императорски столице Гуэ, городашка Дананге, Хойане, кхыча моттигашка дуккхача наьха митингаши демонстрацеши хул хIанз ВIашагIкхийттача Штататеи доал деча военни хунтацеи духьала. Дананген Гуэи ерригa школаш, предприятеш, учрежденеш дIакъайлар 23 марта. Дананге 25.000 студенто соцам бир кIиранна занятеш тIа ца баха аьнна. Дананга студенташа лоацача хана ши радиостанци дIа а лаьцай, экспромтаца правительствана духьалеи Американа духьалеи заявленеш а яьй, аьнна хоам кхаьчар 24 марта. Белгалдоалаш гIулакх да, радиостанцей болхлоша, информационни агентствашa деча хоамех, «захватчикашта цхьаккха тайпа духьале яь ца хилар».

Къулбехьен Вьетнаме хиннача ситуаце мах беча хана теркалъе езаш дуккха факташ я, цу даькъе дынацара яраш а йолаш. 1963 шера марионетка Нго Динь Дьем дIавоаккхача хана керттерча низех цаI хинна буддисташ иштта чIоагIа гIайттаб тахан вице-маршала Нгуен Као Ки тIема диктатурана духьал а. Сайгона чухь митинг е вIашагIкхийтар 10.000 совгIа саг. ТIема диктатура дIаякхаран Iаьдал хержача граждански правительствага дIадаларан тIахьехам беш цига къамаьлаш дир буддистски лидераша. ЧIоагтIа гIетташ болча дуккхача наха керттера дIадехар военни низ тIера дIабоаккхилга, викалех латта граждански хьисапера правительство хоржилга, инфляци соцаелга, тIом соцабелга да.

Вашингтоно шийн низ кхоачар дуцийн лай Iаьдала керте лоаттаве гIерташ, хIана аьлча, кепа йоазоно деча мукIарлонах, из дIаваккхаро «керда политически халонаш» тIаккхоачаергьяр СШ́А правительствана. ХIаьта КIайча цIенна вешта а я уж тоъал. Империалисташа Вьетнаме лелаю гIаьрахой политика сий доацаш лоархI машар безаш мел долча адамаша. Из политика зуламе хилар тIатIа дукхагIа кхетадеш боагIа Американа шийна чухьара бараш а. Алхха укх тIеххьарча деношка ВIашагIкхийттача Штатий 100 городе дуккхача наьха митингаши демонстрацеши хилар кхайкадеш укх тайпара лозунгаш а долаш: «Соцае Вьетнаме чуетташ йола бомбаш», «Вьетнам вьетнамцашта», «ЦIабаха новкъостал де салташта», «Къаман кортамукъален фронтаца переговораш йолае», «Къелга тIом дIахье, халкъа духьала тIом ца а беш». Из я ВIашагIкхийттача Штатий исторе чухь эггара йоккхагIа йола тIема духьалара кампани — Вьетнамера интервенци ерригача Америко къоабалъеш я яхаш президента Джонсона курра яь заявленеш харцхилар дика хьахьокхаш йола кампани. Вьетнамера агресси — пайдаш бахьан долаш дийхка дола герза тайпаш зулама юкъедахарга дIакхоачаш йолча эггара къизагIча методех а кхоачамбаь Iеш боацача йоккхийча топий паччахьай политика.

«САТЕМ БОАЦА САТЕМ»

Уоттс—Лос-Анжелос яхача американски города негритянски район — расови къизача довний арена а хиппа духхьашха дIаотташ яц дунен общественноста хьалхашка. ДIадахача шера август бетта цIий Iодохийташ зенаш деши чIоагIа гIордаьнна доккхий довнаш хилар квартале бахача неграштеи штата полице берригa низ оарцагIа а баьккха хьаллоацаш хиппача кIайбараштеи юкъе. Цу хана 34 саг вийра, 800 сага човнаш йир, ши эзари ах эзари гаргга саг лаьцар.

Цул тIехьагIа, март бутт юкъе кхаьччача хана цIий Iодохийташ керда дов хилар укхаза ВIашагIкхийттача Штаташка меттел, деррига дунен тIа а гIордоалаш. Долла хIама а лоадамбоацача хIамапна тIагIолла дIадоладенна хилар теркал дича, гуш да, адам дорхденна хилар, зIаммига сийг баьлча а, боккха эккхам хилара дола бахьан хила тарлуш хилар.

Негритянски школанна юххе, дешархой цIааха болабеннача хана, цхьан зIамигача саго — негра, лоадамбоацача даькъе общественни порядок толхаяьй. Из хатар иккхача ханна цига тIабаьхкача полицейскеша порядок толхаяьр лаца лаьрхIар, цхьабакъда, гонпахьа латта дешархой чIоагIа эгIалтIоргболча тайпара даьд цар из. ВIашагIкхийттача наха чIоагтIа духьале йир полицена.

Города ворхI участкера цу сахьате машинашца новкъостал кхаьчар полицена. Нах а дукхагIа вIашагIкхийтар. ВIашкаетта воланелар массава а. Хьунах яьна цIи дIалржаш санна, неграша кIайчарна деча довно чуозайир августе хиннача довнаша даьча зений лераш хIанз а йовиза йола лоаллахара улицаш.

Керда новкъостал кхаьчар полицена. Гетто 36 квартал чу а ерзаяь, каралаьца герзаш а долаш, улицаш IоцIенъе йолаелар из. Цхьаццайолча моттигашка герз вIашкадетташ а нийсделар. Из событи хиннача дага а доацаш нийсвенна 30 шу даьнна Лоуренс Гомес — ихе бера да вийра. Иштта вийра довна юкъе дакъа лоацаш ца хинна негр — Джо Ли Кроуфорд а. Полице яхачох, цунна топ техай гулбеннача неграшта цхьан цIен тхов тIара топ етташ вагIача снайпера.

Юххера а 5 марта сарахьо эттаб, газеташа ядечох, «Сатем боаца сатем». Полицейски чипаша хIанз доккхал деш дувц иштта сиха «порядок оттае» вIаштIехьдаьлар шоай август бетта хиннача восстане шоаш Iомаденнадаь а шоай отрядаш кердагIа йолча техникаца кийчъяь хиннадаь а яхаш.

Цхьабакъда, американски Iаьдалаша, хьагучох, цхьаккха хIама Iомадаьдац. ХьалхагIа ювца яьккхача Центральни разведывательни управлене хинна кулгалхо Джон Маккоун керте латтача комиссе 100 ди даькхар соахка хиннача событех йола доклад Iомаеш. 1965 шера декабрь бетта комиссе бакъдир, «нагахьа санна Уоттса районе бахача неграшха болча наьха экономически хьал тоаддара де дезар ца дойя, керда довнаш гIоттадара йола юхьиг мара хургьяц августе хиннача довнех», аьнна.

Керда хьайнача «негритянски тIемо» американски правительствага уйла яйтар хьал цIенхаштта хиларах, Нью-Йорка гетто, Чикаго, кхыча городашка хьал кхоккаденна хиларах кхаьча хоам хилар бахьан долаш дукхагIа а. Президента Джонсона, вице-президент Хэмфрии юстице министр Катценбахи цига а волаш, 18 марта КIайча цIагIа тIайнйцар негрий граждански бокъонаш хилийтара тIехьарча болама кулгалхой. Кепа йоазоно беча хоамах, цига къамаьлаш деча хана дийцар расови дискриминаце, хьабе болх боацаш нах хилара, неграшха болча наьха материальни хьала проблемашца дувзаденна «дуккха лешаш». Цхьабакъда, цу хоамаш тIа хьоахадеш а дац бокъонаш цхьатара хиларах йола шийн пропагандистски деклараценш практически чакхъяха йолаяла безам болаш США правительство хилар. ХIаьта «сатем боаца сатем» кхы а эккхам хилар кхерам болаш ба.

«ДЖЕНТЛЬМЕНАШХА ДОЛА БАРТА ЦА ХИЛАР»

Брюсселе шийн болх чакхбаьккхар Франци, Малхбузен Германи, Итали, Бельги, Голланди, Люксембург юкъейоагIаш йолча Европейски экономически сообщества Министрий Совета аргIапарча сессе.

ЭЭС-а членаша шоашта хьалхашка оттадаь декхар да промышленни юртбоахамеи продукци пошлина а йоацаш йохкара-эцара «юкъара рынок» вIашагIйоллилга. Цхьабакъда, хIанз массехк шу да къоаста ца даьчул тIехьагIа таможенни духьаленаш а оттаяь кхыча паччахьалкхенех хьакъоастаьча чугергъеннача торгово-экономически группировко лерхIараш дизза кхоачашде йиш ца хулийташ долча дуккхача лоархIамегIарча дешашта цхьаккха дича а партнерий барт вIашагIа ца кхета. Капиталистически конкуренце центрабежни низаша вIашагIйоаккхаш латт «шестерка», цуппа юкъе доккхий довнаш а доахаш. Масала, Франце, мадарра аьлча, бойкот яьй «юкъарча рынка» органий балха.

Укх шера январь бетта ЭЭС-а органий заседане юхабаьхкар французски викалаш. Цу хана вIаштIехьбаьлар ЭЭС вIашагIйоллара хьакъехьа Риме кулгаш язлаьча договора дуккхача условешта духьала хинна Париж хапна юхайоалаш хиларах (газеташа «Джентльменашка дола барта ца хилар» аьнна геттара нийса цIи тилла) бола барт. Эггара чIоагIагIа французаш кхерар кулгаш айдара дукхагIа хиларца «юкъарча рынке» решенеш тIаацара принцип я. Париже гуччахьа хьаьлар иштача порядках вокх юхебисача «шестерка» членаша Францена качдохка тарлу торговли лелаеча аьттув боацаш дола гIулакхаш. Франце викалаша совещанера шоай гIандаш хьалувцанзар из принцип юкъе ца йоаккхаш гоаергъя аьнна вокх доакъошхоша дош денначул тIехьагIа мара. Цхьабакъда, цул тIехьагIа а хIама вIаштIехьдаланзар министрий. Цул хьалхагIа, 28-ча феврале — 1-ча марта хинна сесси «ше латтачара меттахьа ца яьнар» аьнна яьшхар.

ХIанз Брюсселе дувца оттадаьча дешашта юкъе нийсденнад эггара чоалханегIа дараш хIана дац аьнна дола, сообществе дуккхаза а кризисаш хьеяь дешаш. Эггара чIоагIагIа къовсам тIа йола проблема — юртбоахама продукци доазол дехьа йохка дIакхахьийтара новкъостал дар духьа вIашагIйоллача, юрта боахама никъ гойтареи тешам балареи европейски фонд оалаш йолчох дола дош. Сесси йола а ялалехьа пресса сакхийра хIара мехко дIачутелача ахчан боарамеи ахча дохкара порядкаи хьакъехьа барт вIаштIехьбаргбоацилга. Журналисташа дувц, духхьал из дош дар 1964 шера «шестерка» министраша бIарчча ди-бийсаш доахаш заседанешка дийцар, яхаш, хIаьта а кхы барт вIаштIехьа ца боалаш дисар из. Из-м кхеталеш а да Франс Пресса агентства обозревателa ядечох, «укхаза вIаштIехьдаккха лерхIар миллиардаш франкаш дIайохийтилга хинна ца Iеш, цхьадола мехкаш экономически дегIадоаладелга а да». ХIаьта «дукхагIа хьаяккхара, кIезигагIа дIаялара» принцип хоадамболчча лоархIаме я укхаза.

Лоацца аьлча, газеташа ядечох, «низкъалча хьалашка» чакхъяьннача брюссельски совещане а вIаштIехьдаланзар вIашдухьаленашта кIалхаръяргйола никъ лаха.

К. БЕЛЯЕВ. (ТАСС).

СПОРТ

ПРИЗ—СТУДЕНТАШКА

Традиционни яхьашца йоладеннай укх шера вай республике футбольни матч. Самардийнахьа городской спортивни совета кубок яккхара яхь дIахьош хилар физкультура коллективайн спортивни обществаи нийс команда.

Яхьа хьалхара этап яр 11×100 метр йола эстафета. Эггара дикагIа толам баьккхар «Терек» команда дублераша. Цар ха я 2 минути 31,2 секунди, шоллагIа баьхкар динамовцаш (2 минути 33,9 секунди), кхоалагIа — ГРМЗ футболисташ (2 минути 35 секунди). Цул тIехьагIа майда тIа араьлар низ бола ши команда — «Тереки», «Динамеи».

Матч 20 минут мара ца хилча хала ма дий гол чутоха, цхьабакъда, из де вIаштIехьдаьлар динамовций. Массехк матча счет хьа ца еллаш йисар. ХIаьта эстафете дикагIа дола хьокхамаш гойта командаш шоайла лайзар. Уж яр Грозненски ремонтно-механически завода, «Старогрознефта», педагогически института командаш. Царна юкъе котъяьлар пединститута команда.

Юххера финале вIашагIкхийтар «Старогрознефтеи» пединститутеи футболисташ. Цига а котбаьлар студенташ. Эггара хьалха традиционни приз яьккхар цар.

В. ПОСТНОВ.

ВЕЛОСИПЕД

ЦIаккха а ца хиннача тайпара хьалха дIайолаяьй укх шера шоай сезон велосипедисташа. Май бетта хургйолча Ерригсоюзни яхьага кийчлуш ба вай республика велосипедисташ. ХIанз тренировкаш еш ба уж. Цига дакъа лоацаш ба шийтта спорта мастери бархI цхьоалагIа разряд яраши.

Грозный — Махачкала, Грозный — Орджоникидзе, Нальчик — Черкесск — Нальчик — Грозный — укх маршрутах бархI дийнахьа 1200 километр никъ бергба велосипедисташа. Спортсменаш яхьага кийчбеш я СССР-а спорта мастер С. Аврагимова. Ше болх бе йолаелча дена СССР-а спорта 25 мастер кхеваьв цо, духхьала 1965-ча шера — ялх саг.

Тахан Нальчике а кхаьча кхоана Черкесске гIоргба велосипедисташ.

О. НИКОЛАЕВ.

Съезда сийна

Укх деношка Шелковской районни культура ЦIагIа гулбенна дукха нах бар. Укхаза яр районни культура ЦIен коллективо кийчъяь «Тхоай партес нийсача новкъа коммунизмага дуг тхо» яхача темах йола сайре. Из яр тахан хьаеллача парте XXIII-ча съезда хетаяь.

Фойе латтача истолаш тIа керда журналаши газеташи ухкар деша безам болчоа. Хоза дар «Шелковской района хьалха латтараща» яха районни библиотеко кийчдаьи «Яхье баьннарий хьонхамаш», «1966—1970 шерашка паччахьалкхенга продукташ йохкара план» яха КПСС райкомо кийчдаьи стендаш.

Районни культура отдела инспектора Г. Ф. Киндера сайре хьа ма йийлле а дешархоша литературни монтаж йийшар. Цул тIехьагIа «Пятилетка коммунизмага хьалхатаIар да» яхача темах доклад йир культура отдела заведующе М. А. Дюкас.

Сайрене къамаьлаш деш хилар СМУ-3 парторганизаце секретарь А. Дленезель. «Сельхозтехника» объединене керттера инженер нов. Гончаров, хиш дехкача система директор нов. Медведев. Цар массане а дийцар XXIII ча съезда сийна къахьегамхоша тIайнйца социалистически декхараш кхоачашдаь хиларах.

Сайре чакхйоаллаш Каргалински культура ЦIен самодеятельни артисташа концерт оттадир.

К. ГАЛИНА.

БИОЛОГ-IИЛМАХО



ДУКХА ДОККХА доаца цIа гойтара пособехи тайп-тайпарча садоаллача хIамай образецехи хьалдизза да. Пенех хьалтеха доахк таблицаш, схемаш, сурташ-плакаташ. Нохч-ГIалгIай педагогически института зоологе кафедра дешара аудитори я из. ВIашъюххе айхха латтача истолаш тIа IотIабийрза боахк студенташ. ХIанз практически заняти я. Теоретически материал практике Iомаеш, шаьръеш боахк студенташ. Садоаллача хIамай организм сенах латт? Мишта кхухь цар хьайбашта а наха а юкъе тайп-тайпара кхераме лазараш? Ужаш а кхы дуккха а дешаш къоастаде гIерт студенташ-биологаш. Занятеш дIахьош ва института воккхагIа вола хьехархо Ужахов ИбрахIима Джабраил. Каст-каста хаттараш ду студенташа шоай хьехархочунга...

— Ер малагIа маьжелг я?

— Мичахьа доахк укх садоаллача хIаман пхьаьнаш?

— Нийса хоадаьйий аз ер?

Теоретически а практически а оагIонашкара шийн специальность — биологи — дика ховш волча Джабраила хоадамболлаш жоп лу хIаране хаттара. Хаттар доагтIача бесса къоастадарал совгIа, хIара студента лоIам гучабаккха а хьож хьехархо.

...Студенташца цхьана истола тIа IотIавийрза воалла Джабраил хьалийслу, хьахьож. ДегIнеп хоза йолаш, гIийло, юккъерча дегIара саг ва из. Иинтхьо, йIаьха саббаре юхь. Ханна, шийн студентел дукха воккхагIа ца хеташ, къона ва из. Цхьабакъда, цун къонал йицлу цо заняти дIахьош хьахезача: дуккхача шерашка денз биологи Iомаеш а хьехаш а хиннача йоккха опыт йолча специалиста тара хул из. Биологи цунна чIоагIа дукха еза, хIаьта шийн цунцарча безамга хьежжа дика а Iомаяьй цо из. КIезига къахьийгадац Ужахов Джабраила биологе къайленаш караерзае гIерташ.

ГЕТТАРА ЗIАМИГА волаш байзар Джабраила къахьегама чам. ТIема тIехьарча халача шерашка кхелета кIаьнк мара вацар из, хIаьта а цу хана бераш а болх бе безаш дар. Цхьабакъда, мелла хала дале а, цхьаццанахьа болх а беш, юкъах ца дуташ, тIагIертта дешаш вар Джабраил.

Юххера а, итт класс яьккхачул тIехьагIа, Алма-Атерча паччахьалкхен педагогически институте деша вода Ужахов Джабраил. ДIадолалу цIаккха дицлургдоаца студенчески шераш. Дукха беза педагогаш-авторитеташ, тешаме новкъостий, доттагIий.

Дешара дисциплинашта юкъе естественни Iилмашта тIалесташ вар Ужахов Джабраил, хIаьта царна юкъе а биологи къоастадир цо.

Институт яьккхачул тIехьагIа города Алма-Ата школашка педагогически болх бу Джабраила. ХIаьта Нохч-ГIалгIай халкъа автономи юхаметтаоттаьчул тIехьагIа, цIа а вена хьалхагIа республика школашкеи, тIаккха Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен пединститутеи болх бу цо. Хьехархой практически балха тIехьа гучадаьлар Джабраила, ше хьалаьца никъ нийса болга.

ПЕДАГОГА БОЛХ лора балха тара хет сона; цу шинце а, цхьанне физиологически оагIонгареч, хIаьта вокхо, педагого, кхетама (духовни) оагIонгараи берзабу нах. ХIана аьлча дешанза вола «баьде» саг а лазар дола саг ва. Лорея педагогеи балха юкъера башхало цар даьча дарбан тIехьале гучаялар, цхьатарра доацаш, эргаш хилар я: лоро даь дарба цу сахьате холуш да, хIаьта педагого даь «дарба» тIехьагIо, цхьа хазама яьлча мара гучадалац. Дарба хиннадий-деций а хов, дарба хиннадале, мел хиннад а, мишта хиннад а хов. Цхьабакъда, ше тоаваьча чахочох лоро доккхал деш санна, боадонгара снйрдача ше ваьккхача сагах доккхал педагого а ду...

Иштта кхетабу Ужахов Джабраила а шийн болх.

Ше из болх ца баьчоа, атта ховргац, мел чоалхане ба педагога болх. ЦIаккха тоъамбе йиш хилац цун шийна ховчох. Вахар, нах, социальни хьалаш хувцалуш санна, педагогара дIадехар а хувцалу. Студенташа хьахеттар а, царна дIаIомаде дезар а шерагара-шерага хувцалу, тIехь-тIехьагIа чоалханегIа а хулаш. Аспирантуре а ваха шийн говзал кIоаргагIа Iомае чIоагIо ю Ужахов Джабраила. Дагестански университете биологи Iомае вода из.

ДИССЕРТАЦИ ЯЗЪЯР духьа Iилмо эггара кIезчагIа караерзаяьчарех йола тема хорж Джабраила — дехкашта тарарча садоаллача хIамай гельминтофауна. Медицинеи, ветеринареи, халкъа боахамеи чухь боккха лоархIам болаш яр из тема.

Iалаьмате дукха тохкамаш дедийзар Джабраила: цо хьалаьца тема теоретически кIеанга тоххка хчларга хьежжа, дукхагIа долча даькъе практике шийна гучадаьннaчох тоъам бе безаш вар къона аспирант. Цудухьа чот-са йоацаш дукха уттайир цо опыташ, каст-каста ихар экспедиценка, е езаш хилар итташ, бIаьш, хьаштдале, эзараш лабораторни анализаш. ЧIоагIа гIо дора, шийн низ-са кхо ца деш, къахьегаш, Iилма чухь шийн дакъа лаца гIертача аспиранта Дагестански университета Iилмахоша, къаьстта профессора С. В. Пигулевскеи доцента Д. П. Рухляевеи. Iилмахошта массаза а дукха везаш хул хIама ха лоеш. Iилма чухь цIенхаштта къахьега безам болаш вола аспирант. Иштта дукха везар Iилманхошта Ужахов Джабраил а.

Юххера а диссертаци («Гельминтофауна мышевидных грызунов Дагестана и ее эколого-географические особенности») язъяь яьнай. Бакъда, цунна защита е сиха вац къона тохкамхо. ХIана аьлча тохкамаш даь гучадаьннар нийса да-дац хьажа веза, хIаьта цу гIулакха ха эш. Хано тешал а даь, бакъбаь, чIоагIбаь болх мара Iобилла раьза вац Ужахов Джабраил Паччахьалкхен комиссе чу боагIача Iилмахошта хьалхашка.

ЦIаьхха а цIаьхха а вода Джабраил Дагестана тайп-тайпарча моттигашка дехкашта тарара садоалла хIамаш лохаш. Цул совгIа, климатически Дагестана лаьгташта тара йолча Нохч-ГIалгIайчен районашка а хул из дуккхаза. Шийна гучадаьннар, ше техкар бокъонца нийса хиларах теша гIерт аспирант.

Юххера а ше баь тохкам Iилмахошта хьалхашка бакъбе ниа кхоачаргхиларах ше тийша ча дIалу цо шийн диссертаци Паччахьалкхен комиссега. ХьатIанхаьчар защита е еза ди. Джабраила Iилман балха мах бе гулбеннача цIи хезача Iилмахоша цIенхаштта лоархIам беш бувц из болх. ДукхагIбараш диссертанта оагIонгахьа ба, цхьабакъда цаI духьала а ва. Дискусси йистейоаллаш къамаьл даьча Ужахов Джабраила сабаре а, шийх бIубенна а къоастаду Iилмахой шекбийнна дешаш, хIаьта ше даь тохкамаш нийса хиларах комиссе членаш теша а бу. Кхадж тессачул тIехьагIа гучадоал Iилман совета членаш берригаш а Джабраила диссертаци бакъъеш болга. Иштта, биологически Iилмай кандидат хул Ужахов Джабраилах.

ХIанз Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен педагогически институте воккхагIа хьехархо волаш, дIахьош ва из хьаьнала болх, вайнаха юкъе эггара хьалха биолог-Iилмахо хинна, Ужахов Джабраил.

ЧАХКИ ВАШИР.

ВАРКАЛ ХЬОНА, РАЯ

Кховчаш цхьа шу а даьннадац къона гIалгIай йоI Бабхоева Рая Пхьилекъонгий-Юртарча библиотеке болх бе ена. Цхьабакъда, цу лоацщача хана шийн дикача гIулакхашца массанена а езаяйта кхийнад цун. Йоккха яц из завеувающи йола библиотека. Цхьабакъда, юртбоахама, промышленноста хьакъехьара, общественно-политически, советски доазол дехьарчеи йоазонхой художественни, кхыдола литература эца йиш я укхаза веначун. Ши-шийн отделашка дIаоттадаь да из деррига литература.

Дукха дешараш хул библиотеке. Тайп-тайпарча профессех ба уж — механизатораш, хьехархой, лораш, дешархой, цIен-иоаной. Шийна эшаш дола книжка хьахаржа новкъостал ду Раяс хIаранена.

Алхха библиотеке веначоа мара гIулакх ца деш яц Рая. Каст-каста хул из механизатораш, кхашкара болхлой болча хьоашагIа яхе. Царна эшаш дола книжкаш, керда журналаш, газеташ ийца йода из. Цудухьа шийн болх лерттIа вIаштIехьбаккхарца, нахаца Iымерза, безаме хиларца дукха еза Рая юртахошта. Шоашта цо деча гIулакхага хьанона цунна баркал оал массане а.

С. ПАРОВ.

КНИЖКАШ ДЕЗАРАШТА

БархI бIаь гаргга библиотека я вай республике. Уж массе а книжкашца дика Iалашъю республикански бибколлектора болхлой коллективо.

Доккхий декхараш да укх шера бибколлектора болхлошта хьалхашка латтараш. Ах миллион книжкаши брошюраши дохка дезаш ба уж. Уж да соахка дехкачул дуккха дукхагIа.

ДукхагIа йолча библиотекаша йоакхо ю шоай книжни фонд шеръяра. Царех я Октябрьски района №№ 1, 3, 5, 6 йолеи Заводской района №№ 1, 2, 3 йолеи библиотекаш.

П. ПОПОВ.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ЛадувгIа

29 март, 1966 шу.

РАДИО: 6.30 — Нохч-ГIалгIайчен лаьтта белахархо (эрсий меттала). 6.45 — РВ—23 яхача станце гIоллеи УКВ-цхьоалагIча программе гIоллеи ашараш. 6.45 — Горсете гIолла хоамаши музыкальни антракти. 7.10 — «Грозненский рабочий» «Комсомольское племя» газетий обзор 7.20 — Передачий программа. 8.10 — «Сердало» газета обзор. 8.10 — «Вай коммунисташ да» яхача ашарий концерт. 8.45 — «Къона тIехье» (гIалгIай меттала). 16.00 — Концерт. 16.30 — «Дикача толамашца наькъа даькхад парте съезда» яха передача (нохчий меттала). 16.45 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 17.00 — Москвера трансляци. 17.10 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 17.25 — «Индустриальни Нохч-ГIалгIайче» (эрсий меттала). 17.40 — Музыка. 17.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.00 — Москвера трансляци.

УКВ: 9.00 — «Вай коммунисташ да» яха концерт. 9.30 — «Эрсий хьу» яхача роцана дакъа. 10.07 — Ираза тIехьа кхуе сов яха радиоспектакль. 11.40 — «Даьхен партийн хестам» яха концерт. 19.00 — «СССР-а халкъий доттагIал» яха концерт. 19.40 — Партехи, Ленинахи, Даьхенахи дола иллеш. 20.15 — «Теш тхо хьох Олесье» яха радиопостановка. 22.22 — Бокова дешаш тIа даьха иллеш.

Хьажа

ТЕЛЕВИДЕНИ: 12.00 — «Тха Ленин» яха бIаьстан каникулех йола берашта лаьрхIа передача. 12.10 — «Айсеи Iармкийи чIоженка» яха передача (гIалгIай меттала). 12.20 — Лоаца метражни фильмай сборник. 18.25 — «Парте шоллагIча съездах» дола дувцар. 18.45 — Парте XXIII-ча съезда хетаяь литературно-музыкальни композици. 19.30 — Концерт.

ДИКАГIА ПАЙДА ЭЦА ПОЛИТИЧЕСКИ АГИТАЦЕХ

(Йистедоалар. Доладур 3-ча оагIо тIа).

анализ е. Кхетаде деза, хIанзара экономически реформа халкъа боахама планировани елга тоаде, экономика эргаяккха, цун эффективность лакхъе лаьрхIа йола бIарчча Iилма процесс йолга.

Агитколлективашта довза деза предприятей, колхозий, совхозий, учрежденей практически декхараш, цар пхе шера планаш, иштта района, республикана, мехка хьалхашка латта юкъара декхараш, республика, района предприяте, колхоза, совхоза хоадам болаш долча декхарашца бувза ха деза болх. Уж декхарийла ба дика опыт Iоае, ховш хила, маьхера дар, дикагIа дар шерагIа доаржаде, масса оагIора новатораш, производстве хьалха латтараш хьаллаца. Къахьегама фронте массови инициатива йоаржаяра, Директиваш тIа дувцача тайпара даим йоаржае еза социалистически яхь, чехкагIа керда техника производствана юкъейолача, моральни стимулий лоархIам лакхбелга Iалашде деза.

Агитаце нах кхетаргболча форме дIайовзийта еза яхьа итогаш, къахьегама творчески энтузиазм. Теркал ца еш йита йиш яц, тIехвала мегаргдац, масала, сунженски мехкдаьттахоша съезда сийна мехка итташ эзараш тоннаш мехкдаьтта дала аьнна тIайнйца декхар санна йола факташ.

Агитаторий дешара хьалхарча шин декхарца дувзаденна да кхоалагIа декхар а: агитаце методика хьехар, хIаьта из йоацаш хила йиш яц агитаци, цун низ. Вай, хIанз а лоархIама мах бац агитаторашца беча методически балха. В. И. Ленина лоархIаш хиннад моллагIча агитатора искусство эггара дикача бесса шийн ладувгIарашта влияни ярах латташ хилар. ХIаьта из я агитатора методически говзал. А. М. Горьке аьннад «Турпалча гIулакхо дIадех турпала дош». «Къахьегамхой керда пятилетка кхоачашъяра оарцагIбаха беза турпалча дешаца, хьаькъал, дегаш лоталеш долча агитатора дег тIара доагIача массаза кер чу дужача дешаца.

Агитационни балха дукхагIа юкъеоза беза кулгалдеш бола партийни, советски, профсоюзни, комсомольски, боахамий болхлой. КПСС Грозненски горкома секретараш коллективно ух предприятешка, цига цар къамаьлаш ду Директивай проектах лаьца, болхлоша телача дуккхача хаттараштa жоп тел. Къаьстта дика чакхдаьлар цар вIашагIкхетар «Красный молот» яхача завода цехашка. Парте Грозненски горкома бюро членаша болхлошца, гIулакхерча нахаца вIашагIкхетара опыт хьаллаца еза кхыча райкомашеи горкомашеи. Агитаторий мугIарашка специалисташ, кулгалду кадраш хиларо новкъостал дергда КПСС ЦК мартовски сентябрьски Пленумаша дIадехарийн, къахьегамхой идейно-политически кхетам лакхбара хьакъехьарча хIанзарча декхарийн хьисапе агитационни болх тоабе.

Ленински, Октябрьски, Сунженски, Наурски, кхыча районашка болх беш я агитаторий школаш. Опыто хьахьокх, из эггара дикагIа йола агитаторий дешара система йолга. Дика хургдар 20 а кхы совпагIа а агитатораш болча йоккхийча парторганизацешка массаза болх беш йола агитаторий школаш вIашагIъехкача.

Директивай проекта проблемаш дIайовзийташ керттердар да цар тIа белгалдаьхача пятилетка политико-экономически декхарий чулоацам гучабаккхар, уж кхоачашдулургхилар белгалдаккхар, цар исторически дунен-халкъашта юкъерча лоархIама пропаганда яр.

Цхьаболча новкъостий керда пхе шера план Iомаеш безам хул республика пятилетка моттигерча проблемашта керте оттае. Цу хIамо зе ду юкъарча проблемашта. Из нийса дац. Республика пятилеткана анализ е йиш яц эггара хьалха берригача мехка декхарашта анализ яь а, цар кIоаргга уйла яь а мара. Цудухьа хIанз Директиваш Iомаеш мехка халкъа боахама доакъош дегIадоаладар дувцаш республика боахама доакъошка торонаш лаха еза, 1966 шера пятилетка хьалхарча шера план дикагIа кхоачашъяра йоаржае еза социалистически яхь. Масала, хIанз юртбоахаме керттердар да экономически ларда тIа таханара юртбоахама балхаш вIаштIехьдахар, бIаьстан балхаш шийн ханнахьа чакхдахар.

Политически агитацена юкъе йоккха моттиг дIалаца еза советски халкъа вахара хьал, цун культура дегIайоалаяра дешаша. Деррига а сага духьа, цун иразa духьа яха программни принцип чулоац кердача пятилетка.

Халкъа вахара-хьал тоадара хьакъехьа дувцаш хилча, агитаце белгалдаха деза общественни производства эффективность хаддаза лакхъяра наькъаца мара из де йиш йоацилга, инициатива йолаш шоай декхараш лерттIа кхоачашдеши берригача советски наха къахьегарга хьежжа мара цу гIулакха тIа толам баккха йиш йоацилга. Халкъа вахара боарам айбара декхараш айхха дувзаденна да предприятей, колхозий, совхозий, Iилман учрежденей болх тоабара хаьдда долча дешаща. ХIара болхлочо, хIара коллективо халкъа юкъарча гIулакха юкъехьоча а къахьегама даькъах тийша хургда Директиваш тIа белгалъяьча цифрел а тIех халкъа вахара хьал тоалулга. ЛоархIаме да, коммунизма материально-технически база хьалъяраи советски халкъа материально-культурни боарам лакхбараи юкъе болаш болча бувзамах дIакхетабе ховш хилар. Цу гIулакха тIадерзадаь да кердача пятилетка керттера экономически декхар. Укх тайпара да керттера цун лерхIараш: кердача техникана лаккхара эффективность тIатохар, цу тIа юрта боахам дегIаахар тIатохар, юххера а цох хьахулар да халкъа вахара боарам лакхлулга.

Доккха гIалат хургдар, нагахьа санна боахама декхараш дIадовзийташ, агитаце наха политически нравственни кхетам балара, дIаяхача замах юхедисараштa духьала лоаттабеча къовсама дешаш теркал ца деш хилча. Керда декхараш кхоачашдеча хана вIалла машар хила йиш яц дIаяхача замах юхедисарашца. Цхьа маIан доацаш дац Директивай проект кепа техачул тIехьагIа республике сектантски главараш тохабенна хилар. Уж гIерт нах харцахьарча новкъа баха, уж Iехабе, нахага партийни политика теркал ца ийта, керда декхараш кхоачашдергхиларах бола цар тешам боабе. Цудухьа агитационно-массови болх беш дына суевераштa духьалара къовсам чIоагIбе беза, мракобесаш гучабаха беза, атеизм бакъ хиларах нах дIакхетабе беза.

ДIаяхача замах юхедисарашца лоаттабеча къовсаме агитаце массайолча формах пайда эца беза: сабаре нах дIакхетабар, идейни влияни яр, къуй, спекулянташ, хулиганаш, реакционни личносташ гучабахар, индивидуальни болх, бахача наьха сходаш, митингаш, иштта кхы шерра общественни балха мероприятеш. Цу хьакъехьа, укх тIеххьарча бетташка холуш болх баьб, масала, Ачхой-Мартана районе.

Наха еш йола политически агитаци къаьстта лоархIам болаш я съезд хилалехьа а хинначул тIехьагIа а йолча хана. Цунна тIадиллад КПСС XXIII съездо дувцаргдолча дерригача декхарех нах дIакхетабе, цар кIоарга уйла яра къахьегамхошта новкъостал де. Цун лоархIам кхы а лакхагIа айлу апреле партийно-политически дешара система шу чакхдаларах. Политически агитации лекционни пропагандей — уж я бIаьстан-аьхкий хана КПСС XXIII съезда материалаш дIайовзийтара йола шиъ керттера канал. Цудухьа партийни организацеша парте съезда материалашта пропагандеи агитации яра бола массово-политически болх лерттIа вIаштIехьбаккха беза. СССР Лаккхехьарча Советашка хоржамаш дара агитационни болх боаржабе беза съезда материалий ларда тIа. ДIахьокха беза мел боккха лоархIам ба союзни паччахьалкхен коммунизм хьалъеча, цун интернациональни чулоацам.

Къахьегамхой деIами инициативеи оарцагIъяккхара лоархIаме положенеш хила еза керда пятилетка йолаялале хьалхагIа экономикеи культуреи дегIайоалаярах республикана енна Ленина орден, КПСС XXIII съезда болх. Сийлахьча Октябра 50 шу дизар. ХIаьта пятилетка тIеххьара шу нийслу В. И. Ленин вича дена 100 шу дизарца. Цу лоархIамерча вехаех пайда эца беза агитационно-массови балха, хIаьта цу ларда тIа къахьегамхой политически къахьегама денал айде деза.

З. ЛИН.

КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пропагандай агитацеи отдела заведующе заместитель.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, ЦIеча фронтовиканий улица, 15. Телефонаш: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара — 2-45-48; партийни вахарен, промышленни, юртбоахамеи, культураи, письмойи отделий — 2-25-72; корректорске — 2-09-20.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков 15. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного, культуры и писем — 2-25-72; корректорской — 2-09-20.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект 7/84.

Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ05109. Заказ № 1576.